

ILIE ȘERBĂNESCU

pag. 3

**Pensiile
militarilor**

ȘERBAN ORESCU

**Reforma
în
pauză**

pag. 3

**Drama
evreilor
din
România
1940-1941**

pag. 10-11

DAN C. MIHĂILESCU

despre

pag. 15

Consiliul de administrație

pag. 5-7

T V R

ANCHETĂ

Dezincriminarea PROSTITUȚIEI

pag. 8-9

Cunoaștem, din justiție, principiul „prezumției de inocență”: orice om este, sau măcar ar trebui considerat nevinovat atâta vreme cât nu s-a făcut dovada vinovăției sale. Or, mă tot gândesc, în ultimul timp, că s-ar cuveni să tratăm multe dintre evenimentele politice și economice pe care le trăim cu ajutorul unui principiu analog, pe care l-aș numi „prezumția de irealitate”: orice știre politică, eveniment, „bombă” de presă, statistică, etc. să fie tratată drept ireală, atâta vreme cât nu s-a făcut proba peremptorie a realității sale incontestabile. Mă tem, însă, că în atare condiții o mare parte din ceea ce noi, cei care umplem paginile ziarelor, considerăm a fi important, hotărâtor și-ar risipi substanța, ar deveni evanescent, fiindcă exact proba realității nu s-ar putea face sau ar deveni, la un moment dat, inconcluzivă.

Iată, în luna iulie am aflat că *Bursa de valori București* s-a prăbușit, sau că, oricum, prețurile principalelor societăți cotate la *Bursă* au scăzut dramatic. Judecând după exemplele clasice și din alte țări, te-ai fi așteptat ca foarte mulți oameni să fie adînc îngrijorați, să apară panica, să se producă seisme politice majore. Or, nu s-a văzut nimic sau aproape: în pofida sumbrelor vaticinări ale analiștilor economici și a cîtorva titluri mari în cotidiene, „strada” a rămas pasivă. Lumea părea să aibă cu totul alte preocupări decât *Bursa* și prețul acțiunilor. Ce vom spune atunci? Că, în conformitate cu prezumția de irealitate, *Bursa* nu a făcut la noi dovada clară a existenței sale; ea a rămas o instituție fantomatică, mai mult ornamentală, ale cărei ascensiuni și căderi au loc într-un spațiu bine separat de cel al vieții reale a majorității cetățenilor. E bine, în primă instanță, că lumea n-a cunoscut panica, dar poate era mai bine dacă o cunoștea, dovedind prin aceasta, măcar, dacă altfel nu era posibil, realitatea incontestabilă a *Bursei*.

Altceva: aflați împreună cu președintele Constantinescu în SUA, ministrul de Finanțe și cel al Privatizării devin ținta unor furibunde atacuri în presă; asta nu e totul, căci, însuși primul-ministru, rămas de veghe în țară, se anunță că e minios pe ei: *Finanțele* nu au încasat impozitele cuvenite, iar *FPS*-ul are lipsă în planul de privatizare 1.400 de miliarde de lei. Bugetul e primejduit, viziunea statului pare a se epuiza și avem a

ne aștepta la ce-i mai rău. D-l Dăianu, parcă cuprins de panică, propune majorarea impozitului pe proprietatea imobiliară, calculată la valoarea de piață; măsură disperată – s-ar zice – greu de justificat economic, etic și politic și dificil de executat practic – dar, vorba aceea, la momente excepționale – măsuri excepționale... Între timp, se vorbește că cei doi miniștri ar fi pe lista de remanieri, în contul ministrului de Finanțe trecîndu-se și refuzul acestuia de a semna contractul cu *Bell Helicopters*, cit despre d-l Sorin Dimitriu, acesta e învinuit într-un comunicat guvernamental de menținerea birocrăției în *FPS*.

Brusc, de la o zi la alta, atmosfera se luminează; prezumția de irealitate a dezastrului în curs își afirmă prezența: *Ministerul de Finanțe* anunță că planul la încasările bugetare pe perioada scursă de la începutul anului s-a realizat în proporție de 95%; iar d-l Dimitriu arată că, nu numai că nu lipsesc 1.400 de miliarde din ceea ce trebuia privatizat, dar că și la *FPS* – cu sau fără birocrăție – s-a încasat totuși mult mai mult decât se planificase. Nici vorbă ca cei doi să fie demisi, fiindcă, nu-i așa, de fapt nu stăm rău, ci bine. Impozitul pe proprietate e amînat cel puțin pentru anul viitor – fapt echivalent cu o delicată retragere a sa de pe agendă.

Care este, așadar, realitatea? Ne încadrăm în deficitul prognozat? Nu ne încadrăm? Să fie calculul sumelor încasate de *FPS* și de *Ministerul de Finanțe* supus oricăror capricii? Să nu știe primul-ministru ce vorbește? Să fi fost informațiile de care dispune denaturate de o „mîină criminală”? Ori am revenit la faza *CSP*-ului și a statisticilor sale trucate?

Pe scurt, avem impresia că principiul prezumției de irealitate ne înseamnă să recunoaștem că nu știm de fapt ce se întîmplă cu noi și la noi, în pofida atîtor ziare, televiziuni, posturi de radio, de toate culorile și toate partizanatele. Plutim într-un ocean de știri și declarații contradictorii, de așa-zise fapte care nu fac sistem, de sistematizări lipsite de fapte, de evenimente excepționale dimineața, dar care seara se evaporă în neant.

...Reală, în aceste zile de miez de vară, pare a fi numai căldura, căldura mare... Să fie numai ea responsabilă de irealitatea restului?

ANDREI CORNEA
**Prezumția
de irealitate**

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

În ce privește *Academia* țin să vă spun că, la ora actuală, aceasta a rămas precum a fost: o cetăție comunistă, cu foarte puține excepții. Mi-am permis să întreb ce caută Maurer, ce caută Biji sau Bărlădeanu sau Voitec... în *Academia*?

Actualul președinte, Eugen și mai nu știu cum, a fost „ales”. În ziarul *România liberă* s-a arătat că ședința de alegere n-a fost altceva decât o jalinică reeditare a oricărei ședințe comuniste de pînă la 1989. Așa au făcut și la alegerea de președinte pentru *Academia* și așa vor face în veci de veci de va fi să rămînă la conducere tot ei. Ei fac alegeri și ei se aleg tot pe ei.

Un „academician”, supărat că n-a fost ales vice al *Academiei*, a amenințat public că s-au făcut falșuri și că el se va adresa justiției. Nu cred că a făcut aceasta, ci mai degrabă cred că „s-au împăcat și pupat în Piața Independenței”.

Aș vrea să vă spun că s-a greșit rău că doamna Ana Blandiana n-a fost acceptată ca academician. Nu începe îndoiială că ar fi o persoană nedorită între alții „colegi” foști comuniști.

În orice caz, *Academia* trebuie umplută cu oameni care merită și morală să facă parte din ea.

După ce v-am scris prima scrisoare am primit revista „22” și am rămas mirat că domnul Paleologu a fost informator securist. Îl felicit că a avut curajul să arate aceasta.

V-am scris, în prima mea scrisoare, de supărarea profesorului și filozofului D.D. Roșca de la Cluj față de insultele a-duse de Emil Cioran poporului român. El a încredințat că acest popor provine din soldați levantini din armata romană.

Profesorul Gavril Rusu, care mi-a spus aceasta, le-a răspuns legionarilor, chiar în Ministerul Educației Naționale: „Să știți că după cum dumneavoastră ați știut să trageți cu revolverul în alții, tot așa vom ști să tragem și noi în dumneavoastră. N-o să ne mai fie milă de dumneavoastră cînd vă vom vedea morți prin șanțuri”. Eu l-am tras repede de mină și am fugit afară.

S-a întimplat însă chiar așa căci în ianuarie 1941, în urma luptelor duse cu armata, legionarii au fost învinși, iar lumea i-a disprețuit și i-a urit. Poate că nu mă credeți, însă vă spun că în noaptea primă a învingerii lor au dispărut toți ca iepurii. Au fugit peste graniță, duși de camioanele armatei germane, armată care se afla în România. Pe atunci eram în vîrstă de 35 de ani. La alegerea de pomină din 1946 aveam vîrstă de 41 de ani.

Ceea ce vreau să știți e că legionarii au rămas ca foarte periculoși pentru țară. Cu această corectă convingere lumea îi urăște și azi. Pe toți cei puși la închisoare și care au fost în partidele istorice i-a compătimit și i-a respectat. Nici azi și niciodată nu vom simpatiza cu un Noica, cu un Cioran, cu un Nae Ionescu și cu alții de gradul lor.

Noi n-am pus la îndoiială niciodată volumnul lor de cunoștințe, ci am văzut că pe latura morală au fost și au rămas criminali.

Domnul Liceanu e născut în 1942, la un an după urgia legionară. De-ar fi fost mai în vîrstă poate că n-ar fi scăpat să ajungă în mina unora din echipele morții, echipe care dădeau tăria legionarilor.

Cioran scrie în cartea sa *Scrisori pentru cei de-acasă*, pe la 1937, că numai Garda de Fier mai poate salva România, ceea ce e totuși fals. Și mai scrie că „noi, românii, sîntem niște ratați”.

Dacă punem alături părerile lui Bălcescu, spre exemplu, înțelegem mai ușor că toată filozofia unui Noica, a unui Cioran, a lui Nae Ionescu nu face nici doi bani.

Rog să mă scuzați pentru îndrăzneala mea, însă sînt convins că mulți alții din categoria mea fac la fel.

Vă doresc succes în munca dumneavoastră.

Paul Turcanu
Malmö, Suedia, 9 iulie 1998

Stimată redacție,

Mi se pare cel puțin curios că doamna Gabriela Adameșteanu folosește *Tableta de joi* (11 iunie) din *România liberă* pentru a „infiera” cu tărie activitatea, trecută și prezentă, precum și personalitatea domnului Silviu Brucan. Doamna Adameșteanu, în calitate de redactor-șef al revistei „22”, a făcut cam ceea ce critică la „televiziunile particulare și cea publică” și la „clientela politică, jurnalistică etc.”. A publicat în revista „22” (nr. 21, din 26 mai-1 iunie), cu o introducere semnată de dînsa, o pagină în care „eroul” era domnul Silviu Brucan, elogiat de domni Stelian Tănase, Alin Teodorescu și Florin Constantiniu. Vine cam ca: paul din ochiul altuia, dar nu birna din ochiul propriu. Avea soluții multe de a acționa, dacă nu a putut opri prin argumente (sînt destule: trecutul domnului Brucan care a participat pe toate planurile la distrugerea României; numai și acest fapt ar fi trebuit să-l elimine pe domnul Brucan din viața publică de acum, iar el, dacă ar fi un om cu remușcări, s-ar mulțumi să-și mîninge pensia în tihnă și să se roage lui Dumnezeu să-l ierte; prezentul este la fel de urit: domnul Brucan este una din piedicile noastre spre viitor; iar dacă uităm asta, ar trebui să avem măcar mindria de a nu-i accepta prezența pe arena politică, noi, populația, adică „proștii”, iar el, unul din „deștepții”, ar trebui să nu mai aibă acces la ochii noștri sub nici o formă, căci dacă, profitînd de tepeul pomenit de doamna Adameșteanu, el este în continuare pe rîndurile ziarelor, la televiziuni diverse, mai dă și note!, înseamnă că sîntem cu adevărat proști, nu că sîntem omenoși) publicarea paginii respective în revistă. În plus, nu văd rostul răspunsului doamnei Ioana Ieronim dat domnului M. Nicolau (Curier „22”, nr. 22, 2-8 iunie). Doamna Ioana Ieronim îl repede pe domnul Nicolau care consideră că apariția domnului Brucan la televiziune este un „act imoral” (o cita pe Ana Blandiana), spunîndu-i că nu înțelege „cheia în care a fost conceput comentariul...”. Problema este nu dacă înțelegem sau nu înțelegem, ci ce altitudine luăm nu față de comentariu, ci față de domnul Brucan și cei care-l aduc în față. Mergînd pe linia împingerii domnului Brucan în ochii publicului, ne veți face să nu mai putem avea istorie: și în milenii patru vom mai trage ponoasele de pe urma domnului Brucan. Răul se taie de la rădăcină. Domnul Brucan există ca „personaj” politic numai pentru că noi îl facem să fie așa.

Liana L. Preda
București, 12 iunie 1998

Stimată doamnă redactor-șef,

Ca cititoare atentă a revistei pe care o conduceți, am fost dezamăgită de modul în care a fost comentată pînă acum versiunea română a *Cărții negre a comunismului*. Mai precis, în afara unei semnături făcute de domnul Dan C. Mihăilescu (dar dînsul acordă uneori un serial întreg unor cărți mai puțin importante), nu au existat decât reproșuri. Toate aceste reproșuri, în termeni după părerea mea exagerat de severi, s-au adresat unei liste de nume de trei pagini, un fel de primă și, din păcate, incompletă trecere în revistă a disidenței românești. Numai că revelația acestei cărți și toată discuția purtată în jurul ei s-au bazat pe ideea de „victime” ale comunismului, nu de „eroi” ai epocii tirzii a lui. Poate era mai bine dacă autorii *Addendei* și cele două instituții implicată (*Humanitas* și *Academia Civică*) stabileau de la început o mai bună colaborare și aveau idei mai clare despre ce vor să facă. Pentru că, în ciuda marelui respect pe care îl port domnului Gabriel Liceanu, nu cred că editura ce cu onoa-

re o conduce poate fi total absolvită de defectele pe care domnia sa le-a semnalat primul, ale *Addendei*. Din răspunsul domnului Romulus Rusan am înțeles că toțiși manuscrisul mult discutat a fost predat editurii *Humanitas* cu o lună mai înainte, deci ar mai fi putut fi remediați, sau chiar renunțați, după părerea mea, la acea listă ce cred că nu va mulțumi niciodată pe nimeni. De ce? În primul rînd pentru că problema disidenței ar trebui să aibă o istorie aparte a ei, după ce va exista o mai mare deschidere a arhivelor și va fi mai clar cine era disident cu adevărat și cine era disident cu voie de la poliție, adică de la KGB. Și, din cite am citit eu, problema există în toate țările ieșite din comunism, dar în România încă și mai mult, pentru că aici totul devine mai confuz.

Vreau, de asemenea, să-i semnalez domnului Gabriel Andreescu, ale cărui articole le citesc cu mult interes, că de această dată nu îi împărtășesc unele opinii. În primul rînd, mi se pare nedrept că extinde aprecierile negative la adresa *Addendei* asupra tuturor cărților *Fundației Academia Civică*, care au fost favorabil primite de public și favorabil recenzate chiar de cronicarul literar al revistei „22”. Mai ales acuma mi se pare nedreaptă, cînd este vorba despre calitatea de istoric a lui Dennis Deletant (care, de altfel, în *Istoria...* sa a relatat foarte amănunțit rolul pastorului László Tökés în desfășurarea evenimentelor din decembrie 1989). Despre reprimarea maghiarilor, a cultelor neoprotestante, despre tragedia femeilor există în *Addenda* respectivă anumite informații, dar nu în acele trei pagini de nume care, din păcate, au captat toată atenția comentatorilor, ci la alte pagini (v.pp. 732, 740, 773), la care, poate, domnul Gabriel Andreescu nu a ajuns. Deocamdată ați,

Mariana Crișan
16 iulie 1998

Stimată redacție,

Aș dori să-mi exprim deosebitul respect față de revista „22”. Îmi permiteți să vă felicit pentru corespondenții dumneavoastră care abordează într-un mod personal și imparțial subiecte și teme de actualitate la un nivel aerisit, lipsit de „neologisme de presă” actuală românească, chiar cu un fel de respect față de cititorul căruia vă adresați. Sînteți admirabili, chiar și pentru că vă situați deja de *partea cealaltă* a limbii de lemn; și pentru că, uneori, dacă nu chiar în fiecare număr, încercați să ne faceți curioși față de unele cărți apărute sau în curs de apariție. Vă spun prieteneste, sînteți admirabili pentru că, atît prin articolele revistei, cit și prin modul cum încercați să vă atrageți cititorii, lucrați la continuitatea acestui dialog social atît de important într-o societate civilizată.

Liliana Lăcătuș
Iași, 3 iulie 1998

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Dacă sînt precizări, se impune să fie cit mai complete. Domnul László László consider că a făcut precizări cu omisiuni. FIDESZ a luat naștere în 1988, prin transformarea Uniunii Tineretului Comunist, în cadrul *Congresului* ce a avut loc în prezența lui Károlyi Grósz, secretarul general al Partidului. Imre Nagy a fost comunist, tovarăș al ideologului Lukács György, și nu s-a dezis de această credință. De precizat poate afiliitatea național comunistă.

Din cadrul disidenților care au contribuit la formarea FIDESZ a făcut parte și Fodor Gabor, care a trecut la liber-democrație pentru că n-a fost de acord cu programul naționalist al FIDESZ-ului. Acest lucru s-a petrecut în 1994.

Nu știu cît de demagogic este naționalismul domnului Torgyán și incompatibil cu cel al domnului Orbán, dar au alcătuit un guvern de coaliție și s-au sprijinit reciproc în alegeri. Acest lucru a făcut posibil ca FIDESZ-ul să obțină un număr de locuri în parlament superior față de partidul domnului Horn, deși au obținut cu 200.000 de voturi mai puțin.

Pentru noi, este important că domnul Torgyán este de obîrșie românească, de la Baia Mare, tatăl dînsului fiind preot greco-catolic, manifestă o ură viscerală față de români.

În ce privește viitorul, vorba domnului Nicolae Constantin Munteanu: „Să auzim numai de bine!”.

Vodă Petru
Oradea, 8 iulie 1998

PREȚURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Și în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război asigura o reducere de 50% față de prețul de vînzare per exemplar:

- Numai 15.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu
- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere (32%):

- 19.000 lei pe 3 luni cu expediere la domiciliu;
- 16.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: **Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București.** Adevărințele (talon de pensie, adevărințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: **Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.**

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ILIE ȘERBĂNESCU

Este vorba doar de pensiile suplimentare ale militarilor?

Pensionarii militari nu au mai primit decât o parte din pensia suplimentară. Motivul este clar: lipsa de fonduri. Autoritățile guvernamentale s-au grăbit să declare că este vorba de o „disfuncționalitate” și că oricum nu este vreun semnal al pericolului ca pensionarii să nu-și primească pensiile. Evident, o declarație de liniștit spiritele.

Să vedem care este în fapt „disfuncționalitatea”. Militarii nu plătesc contribuții pentru asigurări sociale. Și ca atare pensiile lor sînt suportate de la bugetul de stat, spre deosebire de pensiile tuturor celorlalte categorii de foști salariați, care sînt plătite din fondul de pensii constituit tocmai pe baza contribuțiilor lor anterioare în calitate de salariați. Ceașescu – pe vremea căruia a înființat economia era aceeași ca acum, numai că, în condițiile tinerii închise atît a supapei șomajului, cît și a supapei prețurilor, această ineficiență se manifesta într-o gravă neacoperire cu mărfuri a disponibilităților bănești de pe piață – a inventat, pentru a absorbi excesul de monedă, pensia suplimentară, alături de așa-numitele părți-sociale.

S-a introdus reținerea din salariu a unui anumit procent pentru pensia suplimentară și, astfel, separat de sistemul obișnuit de pensii, s-a constituit un fond din care să se facă plăți în contul acestei pensii. Ceașescu i-a pus și pe militari să intre în sistemul pensiei suplimentare, prin intermediul unui fond special constituit din chiar contribuțiile personalului militar. Sistemul a operat și după '89 – ca și cel al pensiei suplimentare în general – dar fondul special respectiv nu mai ajunge de fapt pentru onorarea pensiiilor suplimentare convenite foștilor militari. Și, pentru a o spune pe șleau, nu mai ajunge încă de mult. Și „găurile” erau acoperite pînă acum de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care administrează fondul pentru pensia suplimentară din sistemul, să-i spunem, civil, precum și – în mod cu totul nelalocul său – fondul de pensii. Nelalocul său, pentru că fondul de pensii este constituit în sistem de asigurări din contribuții ale angajaților și ale angajatorilor în numele angajaților și nu trebuie să fie administrat de guvern, care are în administrare bugetul de stat, constituit din impozite și taxe. Problema este că, în lipsă și ei de fonduri, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a încetat sifonarea de bani către fondul special pentru pensia suplimentară a foștilor militari. Astfel că nu este vorba doar de o simplă „disfuncționalitate”. Și nu este exclus ca, în ciuda asigurărilor date de autorități, episodul achitării numai parțiale a pensiiilor suplimentare pentru foștii militari să fie începutul unui proces în lant de neonorare la timp și integral a pensiiilor în general.

De altminteri, de mirare nici n-ar fi, pentru că faptul apare aproape inevitabil în condițiile date, de mult cunoscut, dar pentru schimbarea cărora nu se înțelege nimic.

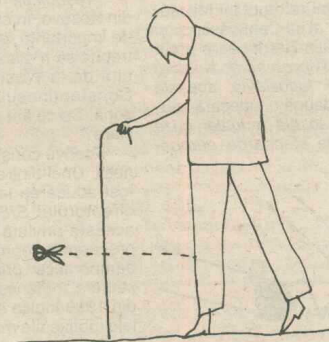
Trei greșeli imense – se poate spune incalificabile – au concurat la crearea actualei situații. Două aparțin guvernărilor Iliescu-Roman și Iliescu-Văcăroiu. A treia revine guvernului de după '96.

Prima a fost că nici măcar nu s-a căutat o utilizare economică a excedentelor din fondul de pensii, aflat a acelor care se acumulaseră dinainte de '89, cît și a celor care încă se mai formau anual, imediat după '89. Această utilizare economică însemna valorificarea lor la

un randament financiar care să protejeze fondul cel puțin împotriva deprecierei din cauza inflației. Din păcate, excedentele, dimpotrivă, au fost în mod iresponsabil folosite pentru acoperirea deficitelor din bugetul de stat, cu care nu aveau în niciun fel să aibă vreo legătură.

A doua eroare reprezintă mai degrabă o diversivitate politică, pe care au practicat-o pe scară largă toate cabinetele guvernamentale din perioada Iliescu: au scos oamenii la pensie în loc de a-i scoate în șomaj. Pensia a devenit, din păcate, în cazul multor, foarte multor români, un fel de șomaj deghizat. România a ajuns să aibă astfel mai mulți pensionari decît salariați, de la situația de un pensionar la aproape 4 salariați în 1989.

Consecința dramatică este o nu mai că excedentele din fondul de pensii au dispărut încă din 1996, dar și întregul sistem, rămas fără rezerve, mai are a se baza în funcționare doar pe colectarea contribuțiilor din fiecare an. Această dependență nefericită de rata a-

nuală de colectare îi arată fragilitatea, care a ajuns să se și probeze în practică, în condițiile în care cei mai importanți cotizanți la sistem – marile întreprinderi de stat – nu și achită obligațiile către bugetul de pensii.

A treia eroare este cea a guvernărilor de după '96, care, deși încă de la preluarea puterii s-au aflat în fața consecințelor situației menționate, n-au făcut nimic altceva decît proiecte pentru schimbarea acesteia.

Indiferent dacă place sau nu, dacă deranjează politic și social pe mulți, soluția nu poate fi decît una singură: executarea silită a întreprinderilor de stat care nu și achită contribuțiile pentru asigurările sociale, mergînd pînă la lichidarea lor dacă executarea silită nu dă rezultate, și ridicarea urgentă a limitei de vîrstă la pensionare, pentru a stopa intrarea în sistem a noi beneficiari, concomitent cu noi ieșiri de cotizanți din sistem. Și ridicarea limitei de vîrstă trebuie să aibă loc într-un ritm rapid și nu după o schemă lentă, precum cea prevăzută în proiectul de lege propus de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, pentru a nu se amîna contraproductiv efectele.

Desigur, ca și în alte domenii, se poate a nu se întreprinde nimic, lăsîndu-se, ca și pînă acum, lucrurile așa cum sînt. Dar atunci trebuie acceptat faptul că pensionarii nu și vor mai primi, nici integral, nici la timp, pensiile. Pentru că, să fie clar: bugetul de stat nici nu are, în starea actuală, de unde, și nici nu are vreo obligație să compenseze ceea ce sistemul de pensii nu mai este capabil să asigure.

Prima repriză a fost pierdută – urmează a doua...

ȘERBAN ORESCU

Sub impresia campionatului mondial de fotbal, să ne fie permis, „mutatis mutandis”, să spunem că prima repriză a jocului politic care a început în noiembrie 1996 se apropie de sfîrșit (doar două luni active ne despart de luna noiembrie, cînd regimul Constantinescu împlinește doi ani de existență din cei patru hărăziți de Constituție).

Cum arată amurgul acestor prime reprize? Recent, un înalt demnitar al Comisiei Europene constata că România e singura țară din Europa care se prezintă din punct de vedere economic mai rău decît cu un an în urmă. În chiar a doua zi a vizitei oficiale a președintelui Constantinescu în Statele Unite, agenția Moody's anunța creșterea riscului de țară pentru România, adică scăderea gradului ei de credibilitate economică. În mod corespunzător, investițiile străine au scăzut în ultimul an; relațiile cu Fondul Monetar Internațional sînt ca și înghețate. Cu aceste anti-performanțe în bagaj, președintelui i-a venit de bună seamă greu să insiste mai mult asupra admiterii României în NATO – principal obiectiv pînă recent al politicii noastre externe. Și mai îndepărtată apare – din aceleași motive – primirea în Uniunea Europeană. Sînt puține șansele ca termenele fixate sieși de guvernul Vasile în privința privatizării să fie respectate. Iar banii care urmau să intre în vistieria statului de pe urma privatizării întîrzie, ceea ce va determina de bună seamă o creștere a impozitelor pentru a se menține echilibrul bugetar. În acest timp însă nu lipsesc veleitățile și ambițiile pe toate etajele. Președintele și anturajul său au în vedere un nou mandat prezidențial în 2000. Partidul Național Liberal cere număr egal de locuri eligibile la viitoarele alegeri pe lista Convenției. Iar principalul partid, PNȚCD, dă semne de mare oboseală – infarctul n-ar fi chiar departe. Partidele la guvernare se ceartă pe chestiuni esențiale, între care restituirea pămînturilor și a caselor, dar și asupra privatizării – ministrul Privatizării, țărănistul Sorin Dimitriu, un apropiat al președintelui, fiind făcut răspunzător, nu fără motive, pentru marea întîrziere a acestei operații-cheie.

Ciudad, în jurul acestei întîrzieri partidele istorice puternic reprezentate în guvern au păstrat relativă tăcere, cu toate că restaurarea economiei de piață constituie pentru ele, în principiu, obiectivul principal. Cît privește Președinția, ea s-a dovedit nu

numai în privința reformelor principalelor centre de putere, singurul dispunînd de un „brain trust” (trust al creierului) remarcabil, chiar dacă criticabil. Căci acest trust a elaborat o politică conservatoare întemeiată pe „discontinuitate în continuitate”, cum s-a exprimat doamna Zoe Petre, prim consilier prezidențial. Această politică corespunde de bună seamă anumitor interese, probabil greșit înțelese, legate de alegerile prezidențiale din anul 2000, dar se contrapune reformelor rapide. Președintele Constantinescu stă în spatele acestei politici de reforme graduale; aceasta rezultă și din discursul pronunțat în fața Congresului Statelor Unite, unde a vorbit de accelerarea reformelor, dar fără convulsii sociale. Ce înseamnă aceasta dacă nu populism și o pledoarie indirectă pentru temporizare – adică tocmai strategia combătută de domnul Constantinescu și Convenția Democrată în trecuta campanie electorală?

În felul acesta, Cetroceniul pare să dea dreptate acelor analiști politici care, din capul locului, au văzut în noua putere o continuare a celei vechi. Principalul factor din Executiv, purtător al acestei politici, este, după cum se pare, domnul Sorin Dimitriu, ministrul Privatizării, supus în momentul de față unui foc intens din cauza întîrzierii privatizării. Se constată acum că susținătorii politici de tergi-versare a reformelor au subestimat efectele negative ale acesteia, inclusiv asupra popularității președintelui, care, așa cum arăta ultimul sondaj, a scăzut cu 20%. Nu va fi ușor pentru domnul Constantinescu să găsească susținători pentru o nouă cauză. Dar e vorba și de efecte cu spectru larg. Alte urmări (indirecte) sînt politica externă „fără NATO”, frămîntările din PNȚCD, CDR.

Recent, ministrul de Interne, Gavril Dejeu, atrăgea atenția că anumite puteri străine trag sforile la noi în țară ca să nu putem intra în structurile occidentale. Au mai spus-o domnul Adrian Severin și foarte recent chiar senatorul PDSR domnul Vasile Văcaru. E, de altfel, în logica lucrurilor: o țară slăbită economic este devine o pradă ușoară. Iată deci unde s-a ajuns cu întîrzierea reformelor de structură.

O schimbare de personal politic și o restructurare a partidelor devin necesare pentru a doua repriză a actualului regim. Cît privește etapa de după 2000, e de dorit ca partidele să reflecteze mai bine pe cine propun.

PS Administratorul SAFI în instanță

PS Parchetul Curții Supreme de Justiție a dispus, marți 21 iulie, trimiterea în judecată a lui George Daneilescu, administrator la SAFI SA și la SAFI Invest. El este acuzat de înșelăciune, fals intelectual și folosirea cu rea-credință a creditelor unor societăți.

Potrivit rechizitoriului, în perioada decembrie 1993 – martie 1996, Daneilescu a folosit creditul societăților pe care le administra în folos propriu și pentru a favoriza alte societăți. Valoarea creditelor depășește 167 de miliarde de lei. De asemenea, în rechizitoriul se precizează că Daneilescu a întocmit, în aceeași perioadă, documente fictive în legătură cu valoarea activului net al Fondului Mutual al Oamenilor de Afaceri. El a indus astfel în eroare aproape 2.500 de investitori, pe care i-a păgubit cu sume ce ating 10 miliarde de lei. (A.B.)

GABRIEL ANDREESCU

Kosovo și politica externă românească, în ziarul Curentul

Numărul din 17 iulie 1998 al ziarului *Curentul* a publicat un grupaj de mai multe pagini asupra securității din Europa de sud-est, cu referire specială la criza din Kosovo. Unele dintre materiale au fost prezentate la un recent simpozion ținut în București, dedicat stabilității în Balcani. Selecția materialelor și implicit „meșajul” au aparținut, desigur, conducerii *Curentului*. Cum acest ziar diversificat în informații și alături de bine tehnoredactat nu are o amprentă politică clară, grupajele pe teme sensibile, pe care le oferă, ajută la identificarea unor tropisme ale redacției.

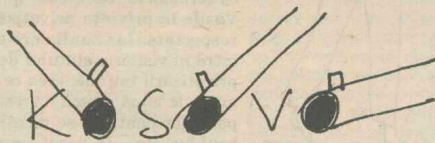
Ar fi de notat prezența oarecum în exces a pozițiilor oficiale sârbe. Dušan Nikolić, profesor asociat la *Institutul de Studii Geopolitice* din Belgrad, răspunde unui interviu, pe prima pagină, repetând ideile favorite ale regimului Miloșević: Statele Unite au o mare responsabilitate pentru ceea ce se întâmplă în Balcani; albanezii din Kosovo vor fi folosiți ca instrument al americanilor de dominare a Serbiei, Iugoslaviei și Balcanilor, în sfârșit, teza abracadabrantă că SUA creează războaie interetnice pentru ca să apară apoi ca salvatorii ai lumii. Interesantă și această remarcă cu iz rusesc: „*Mine, Lituania, Letonia, Estonia, chiar România ar putea fi generatoare de instabilitate dacă NATO decide să le ia ca membre în cadrul Alianței*”. Tot el, Dušan Nicolici, acuză America, în articolul „*SUA și Balcanii în noua ordine geopolitică unipolară europeană de securitate*”, de totalitarism în relațiile internaționale, iar Zoran Bošković, consilier în *Ministerul Apărării* al RF Iugoslavia, numește un evantai de surse de insecuritate regionale, procese în care sîrbii apar mereu ca victime și niciodată ca agresori. Mi se pare preocupant, în concluzie, că ziarul oferă un astfel de spațiu tezelor sârbești, contribuind la lobby-ul făcut de o parte a presei din România pentru solidarizarea cu regimul iresponsabil de la Belgrad.

Mai sînt prezenți în grupajul oferit de *Curentul* din 17 iulie Jeffrey McCausland, de la *Departamentul pentru Securitate Națională* al *Colegiului Militar* din SUA, printr-un minuscul interviu, Rainer Schulte (*Biroul de Studii Strategice* al *Bundeswehr*), cu șapte fraze privind conlucrarea în materie de securitate, plus un articol referitor la poziția Germaniei față de Balcani, Andrei Morozov (*Institutul pentru Studii Strategice* din Moscova), interpretînd (decent) titlul sub care semnează: „*Rusia nu este interesată de dizolvarea Federației Iugoslave*”.

Autorii români? Alături de scurtele note semnate de A. Caravasile și Cristian Ștefănescu se află o prezentare a mișcării subterane albaneze (Ioan-Cristian Crămpîță), invitația lui Adrian Pop de a ne asuma identitatea noastră sud-est europeană, un articol aiurit al lui Claudiu Iordache („*Balcanii lui Clausewitz*”) și un al doilea care urmează oarecum aceeași notă („...ne îndreptăm spre cel de-al treilea război, nu mondial, acela abia s-a încheiat, ci regional, balcanic”, susține Ion Coja).

O semnificație cu adevărat relevantă au însă intervențiile lui Iulian Fota (*Ministerul Apărării Naționale*) și Cătălin Harnagea, directorul *SIE*. Articolul lui Iulian Fota este cel mai consistent din grupaj. Unele dintre observațiile sale merită să fie reproduse pentru cititorul revistei „22”: „*Dacă SUA și aliații europeni vor acționa contradictoriu, vom ști și care sînt limitele de acțiune ale NATO. Supraviețuirea NATO este o miză a jocului*”, „*Kosovo va reliefa limitele și poate slăbi misiunile de pace-keeping sau peace-enforcement*”, „*NATO a dovedit că este singurul instrument viabil și eficient care stă la îndemîna comunității internaționale*”, „*Kosovo este o problemă internațională*”.

Am reprodus această ultimă propoziție ca să o contrapun opiniei directorului *SIE*: „*„Dosarul” [Kosovo] reprezintă, în primul rînd, o problemă internă a Serbiei*”. Tema „o problemă internă” (în acest caz, „sîrbă”) nu este numai refrenul lui Miloșević, ci, dacă ne aducem aminte, al lui Ceaușescu și al dictatorilor de pretutindeni. Cătălin Harnagea o preia cu amendamente timide („*deși problema Kosovo este o problemă internă a RF Iugoslavia, aceasta nu poate fi privită izolat*”) și adaugă o judecată asupra căreia trebuie să ne oprim: „*soluția actualiei crize nu poate fi decît garantarea la standarde europene*”.

ne a drepturilor legitime ale comunității albaneze din Kosovo, în paralel cu menținerea integrității teritoriale a RF Iugoslavia”. Ce înseamnă „standardele europene ale drepturilor comunității albaneze din Kosovo”? Afirmția aceasta nu face decît să ocolească soluția, oferta pe care se mai poartă miza în rezolvarea conflictului din Kosovo: autonomia provinciei în cadrul statului iugoslav (un grad de autonomie avansat, eventual statut de republică în cadrul actualei RF Iugoslavia). Nu există un standard european al autonomiei! Din această cauză, autoritățile de la Belgrad s-au referit și ele la standardele internaționale în domeniul minorităților, pentru a respinge autonomia provinciei locuite în proporții de 90% de albanezi. Efectul a fost delegitimarea ofertei pașnice, asigurată de către liderul Ibrahim Rugova, și preluarea ștafetelor de către Armata de eliberare a Kosovo, grupare militar-teroristă. Cei care folosesc tema standardelor drept clișeu nu înțeleg faptul că acestea nu se opun autonomiei regionale, singura formulă viabilă pentru condițiile din Kosovo. (Dar, cu fiecare zi care trece, șansa acceptării de către albanezi a autonomiei scade.) Să înțelegem că actualul director al *SIE* evită conceptul autonomiei, urmînd pozițiile sîrbă și rusă?

Cătălin Harnagea ar fi obligat să exprime poziția oficială a României. Dar care este poziția noastră oficială? Ea trebuia să urmeze, conform intereselor și afirmațiilor noastre, poziția NATO. Soluția autonomiei a fost evidentă de la început pentru *leadership-ul Alianței Nord-Atlantice*. Din păcate, acest moment a fost ratat de România. Prima luare de cuvînt a *Ministerului de Externe* a fost tocmai eliminarea autonomiei provinciei, dintre soluții. *MAE* a trimis în regiune, pentru a susține bune oficii, pe Ioan Donca, fostul ambasador al României la Budapesta și actual director în *MAE*. Cum să mizezi tocmai pe cel care a excelat în a face din problemele etnice surse de tensiune între România și Ungaria? (Las la o parte tema fraudei de la ambasadă, despre care nu mai avem nici o veste.)

Președinția nu a fost mai clară privind soluția crizei din Kosovo. În chestiuni de o astfel de complexitate, și de importanță, principalii actori de politică externă ar fi trebuit să fi stabilit o poziție comună. La recenta întâlnire de la Washington cu Bill Clinton, președintele Constantinescu a asumat angajarea României în zonă. De ce atît de tîrziu, și de ce în afara unei agende clare?

Kosovo constituie un eșec al politicii externe românești. Unul dintre avantajele grupajului din *Curentul* a fost aducerea la cunoștința opiniei publice a pozițiilor directorului *SIE*. Cătălin Harnagea a preluat, și în această privință (celelalte fiind legislația specifică și procedurile legate de prevenția ofițerilor *SIE* în țările democratice „prietene”, mentalitatea fostelor servicii secrete românești. Acestea domină și după alegerile din 1996 logica statului român, fiind unul din principalele motive ale marginalizării României în procesele de integrare regională.

„Memorialul Revoluției – Timișoara”

Asociația Memorialul Revoluției Române a primit în folosință gratuită, pentru o perioadă de 99 de ani, o clădire în str. Ungureanu nr. 8, din Timișoara, cu destinația precisă de organizare a unui *Centru Național de Documentare, Cercetare și Informație Publică* despre Revoluția Română. La propunerea Asociației „*Memorialul Revoluției*”, *Prefectura* Timiș a înaintat către *Guvernul României – Departamentul pentru Administrația Publică Locală* – un proiect de lege privind declararea „*Memorialului Revoluției – Decembrie 1989 Timișoara*” ca fiind un ansamblu de interes național (ansamblul este alcătuit din *Complexul Memorial* din Cimitirul Eroilor, 11 monumente ridicate în memoria luptătorilor și victimelor Revoluției, *Centrul de Documentare, Cercetare și Informare Publică* despre Revoluția Română și *Muzeul Revoluției* din Timișoara).

Valoarea lucrărilor de renovare și consolidare a clădirii se ridică la peste 3 miliarde și jumătate de lei. Radu Stroe, secretar al *Guvernului*, și-a exprimat disponibilitatea de a sprijini acest proiect al *Prefecturii* Timiș. Proiectul nu a fost însă definitivat. Traian Orban, președintele Asociației „*Memorialul Revoluției*”, și-a exprimat dorința ca acest

Centru să aibă un spațiu de funcționare adecvat pentru a putea fi inaugurat cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la revoluția română (se vor înființa sedii și în alte localități unde au avut loc represiuni sîngeroase din partea puterii comuniste – Cluj, Sibiu, Brașov, Constanța, Brăila etc.). Asociația „*Memorialul Revoluției*” are deja o bază de date pe domenii: fotografii-document, istorie orală (înregistrări audio-video), colecții (cărți, reviste, ziare) despre revoluția din Timișoara, în special, și despre revoluția română în general.

Alice Taudor

Asociația „*Memorialul Revoluției*” face un apel de suflet, public, către toți cei interesați ca acest centru să se realizeze, pentru a obține fonduri destinate acestui scop. Contul Asociației este: 451001112, deschis Ja BCR, filiala Timiș pe numele Asociației „*Memorialul Revoluției*”, Timișoara.

Toți cei care dețin informații precise și doresc să ajute la completarea acestei baze de date sînt rugați să contacteze Asociația la sediul său din Timișoara, str. Eugeniu de Savoia, nr. 18.

Admiterea în cifre

După prima sesiune de admitere, 63,93% din cele 152.000 de locuri la liceu, curs de zi, scoase la concurs în toată țara au fost ocupate.

Județele care se prezintă cel mai bine sînt: Bihor (92,42%), Arad (80,63%), Sălaj (76,96%), Ialomița (76,60%) și Vrancea (74,69%).

La polul opus se situează județele: Giurgiu (40,16%), Teleorman (47%), Tulcea (51,36%), Prahova (52,72%) și Brăila (53,61%).

În București, pentru cele 16.540 locuri a candidat 17.989 elevi. Dintre acestea, 62,6% au fost declarați admiși, iar 543 de elevi care au „picat”, dar au avut medii peste 5,00, vor fi repartizați pe locuri rămase libere la alte licee. Restul de 7.092 elevi declarați respinși vor putea candida (alături de cei 2.108 corigenți ai claselor a VII-a care vor susține examenul de corigență în august) într-o nouă sesiune, care va avea loc în zilele de 1-3 septembrie, pentru 4.642 locuri rămase libere.

Din punct de vedere al tipului de liceu, cel mai bine s-au prezentat candidații la profilele economic (89,4% admiși) și teoretic (81,7%). Liceele speciale (35%) și cele agricole (37,3%) au avut, în schimb, cele mai slabe rezultate.

Lista liceelor care au avut indici ai promovabilității ridicați (peste 80%) a cuprins, cu câteva excepții, numai licee considerate bune. Surprinde situația la

acest nivel a *Grupurilor Școlare Industriale „Octav Onicescu”* (80,6%) și „*RATB*” (82%) și, mai ales, a *Seminariului Teologic Ortodox* (100%).

La 35 de licee bucureștene au fost admiși mai puțini de jumătate din candidații. Aproape toate aceste licee sînt grupuri școlare industriale, excepțiile fiind constituite de *Liceele Teoretice „Brîncoveanu”, „Ady Endre”, Coregrafie, „Doamna Stanca”,* precum și *Liceul Teologic Greco-Catolic*. Dintre acestea, la loc „de frunte” se află unități cum ar fi: „*Timpuri Noi*” (8%), „*Republica*” (8,8%), „*CFR*” și *Grupul de Arte și Meserii „Spiru Haret”* (12%), „*Constantin Brâncuși*” (13,1%), „*Mecanică Fină*” și „*Electronica Industrială*” (acestea din urmă cu cite 13,3%).

În Capitală s-a înregistrat o singură medie de 10,00 (la *Colegiul „Mihai Viteazul”*). În general, la marile licee, mediile maxime de admitere au fost aproape de 10,00: *Liceul de Informatică* (9,92), „*Sf. Sava*” și „*I.L. Caragiale*” (9,90), „*G.Coșbuc*” (9,87), „*Gh. Șincari*” (9,86) etc.

Totuși, la o serie de licee bune, media minimă s-a situat la un nivel scăzut, în special datorită numărului mic de candidați înscriși: „*I.L. Caragiale*” (5,00), „*Sf. Sava*” (5,01), „*Cantemir-Vodă*” (5,19), „*Mihai Viteazul*” (5,62) etc. (D.H.)

(Date furnizate de Inspectoratul Școlar al Municipiului București)

„Partidul telespectatorilor“ sau activiști de partid ?

Aflat în sesiune extraordinară, *Parlamentul României* a ales, pe 6 iulie, *Consiliul de Administrație al Societății Române de Televiziune*. Potrivit *Legii 41/1994*, modificată de *Parlament* pe 28 iulie 1998, *CA TVR* este format din 13 membri: 8 propuși de partidele parlamentare, proporțional cu reprezentarea în *Parlament*, 2 propuși de personalul din *Televiziune*. *Președinția și Guvernul* numesc fiecare câte un membru, iar minoritățile propun la rândul lor un membru. Înaintea numirii *Consiliului de Administrație*, PD a cerut și a primit un loc în plus în *Consiliul de Administrație*. UDMR, care reclamase o nominalizare în consiliu de pe poziția de partid, și nu de pe cea de minoritate, a primit un loc pe această din urmă poziție. Astfel că minoritățile au rămas fără reprezentare, dacă se ține seama că UDMR reprezintă, totuși, prin statut un partid și nu o minoritate. În ziua validării *CA*, în semn de protest față de prezența lui Alexandru Mironov ca membru al *CA*, Stere Gulea (propunerea *Președinției*) nu a depus jurământul. Un protest la care, precum se știe, Gabriel Liiceanu a renunțat.

Fără un motiv aparent, *Parlamentul* nu a ales *președintele Consiliului* (care, potrivit legii, va avea și funcția de director al *TVR*). Tehnic, alegerea *președintelui CA* este simplă și nimic nu pare a împiedica validarea lui în *ședința Camerelor reunite ale Parlamentului*. De aceea, nealegerea lui nedumerește. Aceasta înseamnă

GALFALVI ZSOLT
(UDMR,
președinte
interimar al
CA al TVR)

**Nu voi permite
ingerința forțelor politice în
problemele televiziunii**

1. Eu dețin funcția de *președinte interimar* ca decan de vîrstă. *Consiliul de Administrație* poate numi un director general doar pentru o perioadă limitată, lucru valabil pentru toate numirile în funcție de conducere. Pînă la alegerea *președintelui* de către *Parlament*, încercăm să facem cunoștință cu problemele din televiziune, pentru că unii dintre membrii acestui consiliu au lucrat în televiziune, alții nu. Eu nu voi candida pentru funcția de *președinte*.

2. Doresc ca acest consiliu să nu fie politizat, dar el este, dacă ținem seama numai de faptul că opt dintre membrii săi sînt propuși de partidele politice. Legea trebuie aplicată indiferent ce credem despre ea. În momentul de față, aceasta este hotărîrea *Parlamentului*. Ar fi bine însă dacă toți membrii *Consiliului de Administrație*, indiferent de cine au fost propuși, să-și impună să urmărească doar interesele telespectatorilor. Sigur că nici o televiziune publică din lume nu poate mulțumi pe toată lumea. Am urmărit ce se întîmplă în celelalte televiziuni din țările foste comuniste și, cu mici diferențe, problemele sînt cam aceleași. Cred totuși că forțele politice subapreciază oamenii din televiziune și supraapreciază rolul televiziunii. Ce pot face eu în acest mandat interimar este să nu permit în nici un fel ingerința forțelor politice, a grupurilor de presiune, în problemele televiziunii. Nealegerea *președintelui* pare însă o soluție bună pentru forțele poli-

că televiziunea publică continuă să funcționeze încă sub semnul provizoratului.

Potrivit legii, *președintele-director general* este ales dintre membrii titulari ai *Consiliului de Administrație*, la propunerea membrilor săi. Comisiile de specialitate ale *Parlamentului* pot alege însă un alt *președinte* decît cel propus în *șinul Consiliului de Administrație*, dar tot din rîndul membrilor consiliului.

Este de la sine înțeles că, de vreme ce nu a depus jurământul, Stere Gulea nu poate să participe la *ședințele CA*. El a declarat că nu are de gînd să se întoarcă în *Televiziune*. Surse bine informate spun însă că el s-ar întoarce dacă ar fi ales *președinte-director general*, motivînd că astfel ar asigura continuitatea reformei în televiziune. Dacă însă Stere Gulea nu se va întoarce, *Președinția* va trebui să propună pe altcineva întrucît supleantul Paul Barbăneagră (era oare o persoană potrivită pentru asemenea funcție?), propus de *Președinție*, nu s-a prezentat la audierile din comisiile de specialitate. Pînă la alegerea de către *Parlament* a *președintelui-director general*, în fruntea *CA TVR* se află Galfalvi Zsolt, decanul de vîrstă al *Consiliului*. În prima sa *ședință* (10 iulie), CA a ales un director general interimar al *TVR* în persoana lui Bogdan Postelnicu (fost director general-adjunct al *TVR* pe probleme tehnice) și un director general-adjunct, Cristian Țopescu (fost director general-adjunct pentru probleme editoriale).

tice pentru că așa mai au un spațiu de manevră. Pînă atunci, este foarte greu să faci reformă: în televiziune trebuie să mergi la oameni, trebuie să ai autoritate și nu o poți avea dacă statutul tău nu este bine definit.

3. Prioritatea numărului unu este alegerea unui *președinte-director general* al *TVR*, conform legii. Dorința

interimar ales de *Consiliu*, dintre foștii adjuncți ai fostului director general, interimar și el. Sună straniu, dar, deocamdată aceasta este situația. În aceste condiții, *Consiliul de Administrație* își poate îndeplini toate atribuțiile prevăzute de lege, 22 de litere din alfabet, dar trebuie să ținem seama că doar directorul general „dispune, asi-

În cea de-a doua sa *ședință* (17 iulie), *CA* a votat regulamentul de organizare al *Consiliului* și a luat în discuție propunerile venite din partea Luciei Hossu Longin, Titus Raveica și Alexandru Mironov de a-i demite pe Alina Mungiu, Anca Toader și Radu Nicolau. Propunerea a fost reluată în ultima *ședință*, din 24 iulie, cînd celor trei li s-au adus acuzații grave. Majoritatea membrilor comisiei au opinat însă că nu se pot lua măsuri împotriva acestora în lipsa unor probe concrete și în afara unei analize separate a fiecărui caz în parte.

Fiind numit pe criteriile algoritmului politic, acest consiliu are deja dificultăți de funcționare. O decizie în consiliu este validată cu 7 voturi, iar consiliul poate funcționa cu minimum 9 persoane.

La aceasta se adaugă absența unora dintre membrii *CA* care împiedică luarea deciziilor. De exemplu, Cristian Hadjiculea, aflat pentru două luni la Paris, nu va putea participa la *ședințe*.

Deocamdată, pînă la alegerea directorului general, membrii consiliului au luat decizia să se întîlnească săptămînal. Totuși, pînă în toamnă, *Consiliul* se va mai întruni doar de două ori (31 iulie și 7 august), după care membrii *CA* vor pleca în vacanță.

Ancheta de față a încercat să afle opinia unora dintre membrii *CA* al *TVR* despre situația televiziunii la momentul actual.

alte cuvinte, independență, pluralism, liberă exprimare a ideilor și opiniilor, informare corectă a opiniei publice. Cit va ține interimatul funcției de director general, membrii *Consiliului de Administrație* vor avea timp să tatoneze terenul, să se informeze, să cunoască oamenii, să se pună la curent cu problemele instituției (de la politica de programare la cea de personal), să preia moștenirea echipei precedente, care a făcut și destule lucruri bune și chiar foarte bune. Va fi nevoie de ceva timp. Chiar și Dumnezeu a făcut lumea în șapte zile.

DUMITRU IUGA (ales de personalul TVR)

**Urgențe:
strategia și grila
de programe**

1. *Consiliul de Administrație* funcționează în deplină legalitate, inclusiv *președintele* acestuia, domnul Galfalvi Zsolt. Să presupunem că *președintele* consiliului se află în concediu și la plecarea sa uitat să desemneze pe cineva să îl înlocuiască - legea ne trimite imediat la decanul de vîrstă care preia automat prerogativele *președintelui* uituc. Dacă în această perioadă nu vom reuși să facem ceea ce ne permite și ne obligă legea, vinovați vom fi numai noi. Nici măcar interimatul domnului Postelnicu nu poate fi pus în discuție, acesta fiind director general al *SRTV*, cu toate atribuțiile și răspunderile prevăzute de lege. În ceea ce îl privește, dificultățile îi vor fi generate de anumite persoane care, din diverse motive, nu îl vor lăsa să lucreze.

Deci, piedici există: interesele personale de care nu reușim să ne detașăm, nepriceperea și neînțelegerea responsabilităților pe care le avem în

1) Credeți că lipsa unui *președinte* al *Consiliului de Administrație al TVR*, ales de *Parlament*, poate împiedica *Consiliul*, în această perioadă, să-și îndeplinească unele atribuțiile trasate de lege?

2) Credeți că structura acestui *Consiliu*, așa cum este el imaginat de *Legea de Organizare a Societății Române de Radio și Televiziune*, este una politică?

3) Care credeți că ar trebui să fie primele măsuri luate de nou numitul *Consiliu*?

mea este să se continue reforma în televiziune în privința informării obiective a telespectatorilor. Există apoi o concurență cu televiziunile particulare la care trebuie să participăm și noi, dar cu alte mijloace, cu acelea ale unui serviciu public.

N.C. MUNTEANU (PD)

**Deocamdată
Consiliul se află
la umbra unui
„nu“**

1. *Jaen*, ar spune neamțul. Și da, și nu, am spune noi, românii, suspendați cum sîntem, de mai bine de opt ani, între da și nu. Mai degrabă spre nu. Nu restructurare, nu reformă, nu economie de piață. Tot la umbra unui „nu“ se află și proaspăt numitul *Consiliu de Administrație al Societății Române de Televiziune*. *Consiliul* va fi condus de decanul de vîrstă, iar directorul general va fi un

gură, controlează și răspunde de executarea hotărîrilor *Consiliului de Administrație*... Or, un interimar nu poate face concedieri, iar numirile și angajările le poate face doar pe perioade determinate, pînă la limita mandatului încredințat.

2. Cu cîteva excepții, majoritatea membrilor *Consiliului de Administrație* sînt numiți de partidele parlamentare, dintre membrii lor, sau persoane agreeate de respectivele partide. Numirile, deci, sînt cit se poate de politice. Atîta doar că, din momentul numirii, toți cei 13, indiferent de culoare sau nuanță politică, ar trebui să devenim membri ai partidului... telespectatorilor. Acesta ar fi idealul. În realitate, unii vor încerca să se comporte în *Consiliu* ca activiști de partid. Pînă la urmă, sper, va învinge bunul-simț. Deocamdată, s-ar părea că se desemnează o majoritate proporțională cu componența actuală a coaliției.

3. Teoretic, ar fi bună orice măsură care să facă din *Societatea Română de Televiziune* un serviciu cu adevărat public sau care s-o apropie cît mai mult posibil de acest deciderat. Cu

„Partidul telespectatorilor“

funcțiile pe care le-am acceptat, orgoliile nemăsurate ale unor dintre noi, patima care uneori ne întunecă mintea și multe altele asemenea.

2. Evident că lucrurile stau așa, deși nici unul dintre noi (a se citi partidele parlamentare) nu vrea să recunoască această realitate. Dar, din păcate, nu există altă soluție în acest moment. De bine, de rău, decizia privind numirea conducerii Televiziunii a fost împărțită între niște structuri bine organizate. Ce s-ar fi întâmplat dacă se lăsa această decizie societății civile? Care societate civilă?... Cred că disputele și contestările care ar fi urmat ar fi amânat numirea unei conduceri la Televiziune până în anul 2014!

Și, pină la urmă, problema politizării conducerii Televiziunii nu s-ar pune atât de acut dacă oamenii noștri politici ar fi ceva mai serioși (folosesc, evident, un eufemism) cînd fac aceste nominalizări. De ce nu a nominalizat, de exemplu, PDSR-ul pe academicianul Eugen Simion în locul domnului Mironov? Sau de ce trebuie să accept eu, partidul sau instituția cutare, nominalizarea sugerată sau solicitată printr-un telefon de o anumită doamnă?

3. Primul lucru pe care trebuie să-l facă este să devină funcțional și eficient în actele sale de analiză și decizie. Și acest lucru a fost deja realizat în aceste zile, prin adoptarea regulamentului de organizare și funcționare al consiliului. Simultan cu ordinea din propria ogradă trebuie obținut un volum cit mai mare și cit mai complet de informații privind organizarea și funcționarea Televiziunii în acest moment. Foarte repede aceste informații trebuie analizate și luate hotărâri. Aceste hotărâri trebuie adoptate într-o ordine logică, finalizarea unei etape constituindu-se în începutul etapei următoare.

Într-o primă etapă, trebuie conturată strategia de programe a televiziunii publice. Pe baza acestei strategii, persoane competente, cu disponibilități imaginative de excepție, în sistemul concurențial existent, vor trebui să construiască așa numita grilă de programe. Repet, pentru necesitățile societății românești la această dată. Nu pentru salarii Televiziunii. Sau pentru hachițele unor persoane, fie ele și publice, care cred că sînt Alfa și Omega în țara românească.

Sintetizînd, va trebui ca în cel mai scurt timp posibil să definim în termeni concreți ce înseamnă televiziune publică.

În continuare, va trebui să hotărîm cum să ne organizăm pentru a produce programele respective în condiții de performanță profesională și maximă eficiență economică. Televiziunea Română trăiește din banul contribuabilului român. Fie că este vorba de taxa de abonament, fie că este vorba de subvenții de la buget. Chiar și încasările pe publicitate (care mi-aș dori să fie cit mai redusă și atent selecționată!) sînt tot ban public. Cu alte cu-

vinte, o organigramă optimă din care să dispară jumătate din funcțiile de conducere și acele grefe de structuri și funcții parazitare create pentru a satisface orgoliul și mercantilismul unor oameni în schimbul stării lor de obediență.

Simultan cu construcția acestei organigrame, va trebui să elaborăm fișele posturilor de conducere din Televiziune și să scoatem posturile respective, începînd de sus în jos, la concurs. În legătură cu aceste concursuri, va trebui să găsim acele soluții tehnice care să nu mai permită trecerea sau aranjarea lor.

Pe măsură ce lucrurile încep să devină clare și toată lumea începe să priceapă ce are de făcut într-o instituție de asemenea rang, care trăiește din banul contribuabilului român, trebuie să soluționăm și eventualul exces de personal din Televiziune. Acest lucru trebuie să ni-l cerăm și să ni-l probeze oamenii care au fost așezați în funcții de conducere. Fiecare pe moșia de care răspunde. Asumîndu-și toate responsabilitățile! Într-o astfel de situație, *Consiliului de Administrație* îi va reveni datoria morală de a înțelege necesitatea protecției, în limite rezonabile, a personalului disponibilizat, iar sindicatului, datoria de a solicita această protecție.

Dacă se muncеște serios, cred că pină la sfîrșitul acestui an imaginea televiziunii publice poate fi îmbunătățită.

LUCIA HOSSU-LONGIN (Guvern)

Actul de preluare a patrimoniului TVR este necesar

1. *Consiliul* are drepturi depline, nu interimare, avînd un mandat pe patru ani, mandat votat în *Parlamentul României*. Eu cred că acest *Consiliu* va fi eficient. Așa par intențiile. Acest *Consiliu* este practic răspunzător de patrimoniul *Televiziunii Române*, iar administrarea și gestionarea unei instituții presupun o preluare corectă a lui. Acest act de preluare se poate realiza numai în urma unui control intern, dublat de cel al unei instituții abilitate. *TVR* lucrează în pierdere, are uriașe debite, are mari gestiuni (contracte de sponsorizare, publicități, achiziții), a cesionat prin mandat comercial publicitatea unor firme. Care este stadiul acestor negocieri? Toate acestea trebuie cunoscute, la zi.

Nu știu de ce, la propunerea unor membri ai *Consiliului* cu privire la acest act elementar de preluare a patrimoniului, alte voci cer „să nu destabilizăm” televiziunea. De ce? Primul

Membrii titulari ai CA al TVR

Gálfálvi Zsólt (UDMR)
Gabriel Liiceanu (Personalul din televiziune)
Dumitru Iuga (Personalul din televiziune)
Alexandru Ștefănescu (PNTCD)
Dănuț Sachelarie (PNTCD)
Mihai Mălaimare (PDSR)
Alexandru Mironov (PDSR)
Neculai Constantin Munteanu (PD)
Irina Radu (PD)
Cristian Valeriu Hadjiculea (PNL)
Lucia Hossu Longin (Guvern)
Stere Gulea (Președenție)
Titus Raveica (PRM)

lucru care trebuie demarat este optimizarea situației financiare. Eu cred că la o analiză atentă se va putea constata că, în câteva luni, televiziunea poate să-și reducă cheltuielile cu o treime. Am auzit că un tânăr redactor de la *DEI*, dotat și cu o mașină *Cielo*, a ajuns să deconteze benzină pentru 12.000 km efectuați într-o lună. Telefoanele mobile au atins cifre astronomice... Intrările de bunuri prin sponsorizare nu mai sînt controlate... E un adevărat prăpăd. Nu e normal să intrăm în legalitate, cerînd o situație clară a managementului din ultimii doi ani?

2. Ar fi un „non sens” să afirm că actuala structură a *CA* nu respectă un algoritm politic. Dar mie mi se pare salvator faptul că, în această cursă de desemnare a unor „soldați” devotați cauzelor, au ajuns, cu greu, la finisul parlamentar, pe lingă oameni de cultură, și oameni de profesie, începînd chiar cu președintele interimar, care, în afara faptului că este scriitor, a lucrat în domeniul audiovizualului. Ar fi fost imposibil, în absența acestor membri, să gestionezi o instituție ale cărei mecanisme de funcționare nu le cunoști și să dai norme într-o profesie ale cărei coduri abia începi să le descifrezi.

3. Concomitent cu latura controlului financiar trebuie demarat operațiunea de reeșigare a atributelor postului public. La prima întîlnire a directorilor de departamente, redactori-șefi și realizatori, condusă de domnul Cristian Țopescu și asistată – doar pentru o jumătate de oră – de domnul Radu Nicolau, director de programe, s-a subliniat că cei doi ani au reprezentat „o cădere în gol”, din punctul de vedere al intereselor contribuabilului.

Nu mai repet ceea ce se știe: la ora actuală, *TVR* este un al șaselea poșt comercial, cu mici diferențe de rețetă editorială, față de celelalte. Trebuie să ne întoarcem la prevederile legii, care definește clar menirea unui serviciu public. Aici trebuie ruptă pisica. Nu poți continua să schimbi ceva cu un director de programe care a dus la zero

producția proprie, avantajînd-o copios pe cea adusă din pubelele de la Hollywood. Și care director se menține în aceeași strategie pentru că îl trag în jos... contractele! Nu mai avem producție proprie în cultură, în divertisment (s-a ajuns la 8 minute pe zi ponderea emisiunilor distractive), în teatru, în film (ultimile premiere sînt aprobări din anul 1996), în educație, în programele de copii și tineret. Vă ofer o comparație cu televiziunile publice din țările Europene de Est: *Televiziunea Ungară – MTV 1* – are 63,4% producție proprie și 32,4% achiziții; *MTV 2* – 72,4% producție proprie și 26,2% achiziții; *Televiziunea Poloneză – TVP* – (canalul 1, canalul 2, canal prin satelit *TV Polonia*) are 67,5% producție proprie în ceea ce difuzează; *Televiziunea Slovacă – STV/SK* – are și ea 70% producție națională. Noi, *Televiziunea Română*, am ajuns o antenă... Aproape tot ceea ce difuzăm prezintă achiziții de peste ocean, nici măcar programe de proveniență europeană. S-a spus că am cochetat cu moda comercială pentru a salva *Televiziunea* de la faliment. Ne aflăm în epicentrul falimentului, iar o cifră vorbește de la sine. În aceeași perioadă de timp, ianuarie–iulie, *TVR* avea 13.150.000 de dolari încasări din publicitate în 1996, iar în 1998 are doar 4 milioane de dolari, din publicitate... De aceea, plenul reunit al conducerii operative a *Societății Române de Televiziune* a cerut, la propunerea domnului Vartan Arachelian, demisia și, în *extremis*, demiterea lui Radu Nicolau.

Conducerea executivă interimară va trebui să reflecteze la această decizie, dacă dorește să-și lege interimatul fie de continuarea unei situații îngrijorătoare, fie de oprirea ei.

Totul este ca, din interior, cei care nu înțeleg că n-au cîștigat „parul cu televiziunea” și continuă să creeze false conflicte să nu treacă la gesturi mai grave decît ceea ce au întreprins pînă acum... A prezenta pe postul național, în repetate *Jurnale*, știri din care telespectatorul nu a înțeles că acest *Consiliu* a fost parafat – și, iată, este o izbîndă a legalității – ci, dimpotrivă, însinuarea inabil lucrată, după care votul în *Parlament* a fost total în litigiu... Sigur că a existat problema locului convenit naționalităților, care sper să aibă o rezolvare convenabilă în toamnă, dar aceasta nu a grevat votarea noului *Consiliu de Administrație*. Cu o majoritate covârșitoare. Aceasta era știrea, nu cea difuzată.

„Ai încercat, ai reușit, continuă”, se spune. Ai încercat, n-ai reușit, ai adus instituția la pierdere de credibilitate și la pierdere de sine, renunță. Lasă locul altora mai buni... Aceasta este lecția democrației și a economiei de piață. Dar și „*minima moralia*” pentru cei care acceptă lojele puterii, ale demnităților publice, fie că această putere se cheamă televiziune, și nu știu să se dea la o parte, cînd n-au realizat ceea ce au promis.

Va trece „Bell Helicopters“ peste Dăianu?

Răsvan Popescu, purtătorul de cuvînt al *Guvernului Radu Vasile*, a anunțat joi, 23 iulie, că garanțiile guvernamentale pentru proiectul *Bell Helicopters* pot fi semnate și de un secretar de stat din *Ministerul de Finanțe*, nu neapărat de Daniel Dăianu. Acesta a amenințat că va demisiona dacă va fi obligat să semneze proiectul. În replică, Radu Vasile a declarat că îi va accepta demisia. Reamintim că, în momentul dezbaterei contractului în *Guvern*, ministrul Daniel Dăianu s-a abținut de la vot. (A.B.)

PS
pe scurt

PS
pe scurt

Impozitele și taxele rămîn nemodificate

Ministerul de Finanțe a anunțat miercuri, 22 iulie, că taxele și impozitele nu vor fi majorate în acest an. Cu o zi înainte, ministrul de Finanțe, Daniel Dăianu, anunțase că impozitul pe proprietate va fi inclus în proiectul de buget pe 1999. (A.B.)

sau activiști de partid ?

ALEX. ȘTEFĂNESCU
(PNTCD)

Să se muncească mai mult

1. Alegerea unui președinte prezintă o anumită urgență, dar nu depinde numai de noi. Trebuie să așteptăm reluarea activității Parlamentului, la toamnă. Mi se pare important ca până atunci să regăsim funcționarea TVR, astfel încât în această instituție să se muncească mai mult. Aproape toate programele suferă de o indecență economică a efortului investit în realizarea lor. Talent, inteligență, competență se mai găsesc, dar dorința de a munci - aproape deloc.

Prin absența președintelui înțelegem de fapt absența unui director general al TVR, pentru că un președinte al consiliului avem (fie și provizoriu), iar consiliul, oricum, funcționează prin întrunirea membrilor săi și supunerea oricărei propuneri la vot, cu sau fără președinte. Lipsște deci, deocamdată, o „putere executivă” pe deplin configurată, iar aceasta va face mai dificilă aplicarea deciziilor noastre. Noroc că mai sînt doar două luni (așa sperăm) pînă la reglementarea situației.

2. Mulți ziariști folosesc cuvîntul „politizat” cu sensul de „infestat”, „compromis”, „suspect” etc.

Pentru mine, „politizat” înseamnă „serios”, „reprezentativ”.

Da, consiliul este politizat, deci este serios, reprezentativ.

(Se poate recurge la un silogism. Parlamentul s-a constituit ca o sinteză a opțiunilor politice ale populației.

Consiliul de Administrație al TVR reflectă structura Parlamentului. În concluzie, acest consiliu seamănă, din punct de vedere politic, cu populația României. Ar fi trebuit să semene cu populația altei țări? Sau să fie o abstracție, plutind pe deasupra realității?)

MIHAI MĂLĂIMARE
(PDSR)

Mai complicat decît și-ar putea imagina cel mai pesimist om

1. Există la ora actuală un președinte în persoana domnului Galfalvi, un om principal, care și-a luat sarcina în serios și o va duce, cred, pînă la capăt. Din păcate, asemeni domniei sale, și eu sînt de acord că prelungirea acestui interimar are darul să nemulțumească, pentru că, teoretic, se așteaptă măsuri ferme și rezultate imediate. Dar nici domnul Galfalvi și nici directorul general, care are un statut interimar, nu au puteri nelimitate. Pe de altă parte, situația din TVR este mai complicată decît și-ar imagina cel mai pesimist om. De ce președintele-director general nu a fost ales în momentul numirii consiliului? Îmi scapă acest înțeles.

2. Deși există opt membri numiți de partide, nu cred că politicul prevalează în acest consiliu. Eu, de exemplu, sînt trimis în consiliu de un partid politic, dar nu am mandat să reprezint acolo doctrina acestuia. În timp, noi ne-am restructurat discursul în sensul asumării obligațiilor și

nu ne interesează o televiziune subordonată discursului politic. Ce ne interesează este ca acest discurs să fie corect cînd este prezentat. Iată o prioritate.

ALEXANDRU MIRONOV
(PDSR)

Ultimii doi ani au fost cei mai lipsiți de profesionalism din istoria televiziunii

1. Categori c da. Pentru că în momentul de față o parte din mecanismele instituției nu funcționează. Directorul general este un ordonator de credite și nu poți funcționa fără el. O altă piedică în funcționarea consiliului este marea diferență între persoanele care lucrează în Televiziune și care se află în consiliu, și cele care vin din afară, care nu știu nimic despre problemele televiziunii.

2. Structura Consiliului este 100% politică. La ora actuală, cred însă că nu s-a putut altfel, astfel că soluția algoritmului a fost singura posibilă. Ideal ar fi fost ca cei din TVR să conducă televiziunea. Poate că, peste cîțiva ani, legiuitorul se va gîndi la această soluție.

3. Depolitizarea Televiziunii presupune demiterea anumitor persoane care au sprijinit pe față CDR și pe președintele Constantinescu. A unor persoane care neștiind să-și facă treaba au făcut ce le-a trecut prin cap. Directorul de program - care trebuie să fie creierul instituției - s-a ocupat, de exemplu, de achiziționarea de filme. Directorul de programe trebuie să se ocupe de aflarea interesului publicului, de nevoia lui de educație. În acest sens, ultimii doi ani au fost cei mai lipsiți de profesionalism din istoria televiziunii.

Problemele financiare sînt rezolvabile. Dau un exemplu: în momentul de față, arhiva TVR este închisă. Integrala Caragiale, care poate fi înregistrată pe trei casete, ar putea fi achiziționată de școli cu trei dolari caseta. Ceea ce, înmulțind pur și simplu, ar aduce televiziunii peste un milion de dolari. Însă trebuie să existe o legătură între instituție și școli, Ministerul Educației Naționale, Ministerul Tineretului, pentru că televiziunea poate oferi un excelent material didactic. La ultima întîlnire a consiliului realizatorilor, am văzut că există multe soluții, dar care nu erau cunoscute pentru că oamenii nu se întîlniseră să le discute.

IRINA RADU
(PD)

Reguli ferme pentru desfășurarea concursurilor

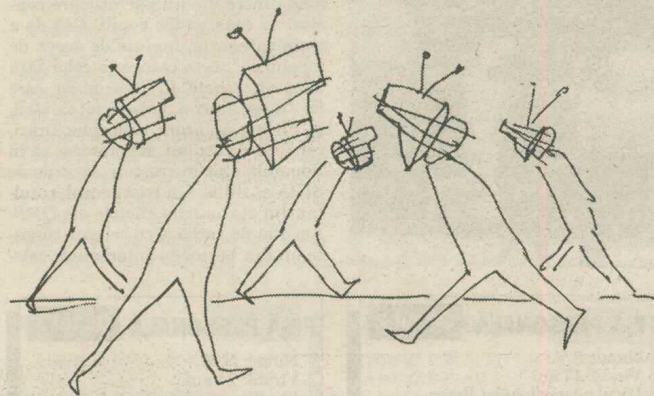
1. Teoretic, ar fi o piedică. Eu nu fac însă o tragedie din asta pentru că, practic, ar fi existat oricum o perioadă de una-două luni de tatonări, în care membrii consiliului, și chiar președintele, să se obișnuiască cu problemele instituției - pentru că nu toți membrii consiliului au lucrat în televiziune. Directorul general va trebui să fie un om care să poată face față problemelor majore cu care se confruntă televiziunea: administrative, financiare și va trebui să ia măsuri foarte dure. Nu vād nici un motiv pentru care ar fi aminată numirea președintelui-director general.

2. Nu poți uita 100% că ai fost trimis acolo de un partid și nu poți acționa împotriva intereselor acestuia. Ideal ar fi ca în sinul consiliului să dispară conflictele personale, acuze de tipul: „ești de la nu știu ce partid și lasă că știm noi ce urmăriți voi...”. Aceasta este situația actuală.

3. Prioritară este instituirea unor reguli ferme de desfășurare a concursurilor - pentru a nu mai angaja slugi, oameni care nu mișcă un deget dacă nu s-au consultat cu nu știu care consilier din nu știu ce instituție, cum s-a întîmplat și se întîmplă încă. Peste 80% dintre „concursurile” din televiziune s-au organizat pentru anumiți oameni sau deseori nu a existat nici măcar bunul-simț de a se simula un concurs. Nu îndrăznesc să sper că această practică va dispărea dintr-odată, dar sper ca măcar procentual ea să fie redusă. Există apoi probleme foarte mari legate de structura personalului: deseori poți vedea pe genericul unei emisiuni că la ea au contribuit doi redactori, doi realizatori etc., dar un singur reporter; adică o armată de șefi pentru un singur om. Iar cînd pentru o gafă cineva trebuie să dea socoteală și întrebă cine este vinovat, și se spune: „nimeni, sau, nu știm. Erăm cu toții acolo”.

Nu există un echilibru în prezentarea știrilor, nu există reguli bine stabilite în prezentarea drepturilor la replică.

Paginile 5-7 sînt realizate de IULIAN ANGHEL

PS
pe scurt

Ancheta „Țigaretă” s-a terminat

Parchetul Curții Militare de Apel a dispus joi, 23 iulie, trimiterea în judecată a persoanelor implicate în afacerea „Țigaretă II”. Vor fi judecate în stare de arest preventiv 14 persoane, printre care comandorul în rezervă Ioan Suci și colonelul în rezervă Gheorghe Truțulescu. Capetele de acuzare pentru aceste persoane sînt contrabandă și asociere pentru săvîrșirea de infracțiuni. Au mai fost trimiși în judecată, în lipsă, cetățenii arabi Jamal Al Atm și Hitam Sillim. (A.B.)

Viktor Orban în România

Premierul Ungariei, Viktor Orban, a efectuat sîmbătă, 5 iulie, o vizită neoficială în România. El a declarat că cea mai bună soluție pentru rezolvarea problemelor învățămîntului în limba maghiară din România este ca, pînă în luna octombrie, să fie elaborat un program punctual pentru înființarea unei universități maghiare. Premierul Ungariei a propus ca acest program să fie alcătuit de Subcomisia pentru minorități a Comisiei româno-maghiare de aplicare a Tratatului bilateral. Premierul Ungariei, Viktor Orban,

PS
pe scurt

a mai declarat că, în cazul aderării țării sale la spațiul Schengen, problema vizelor pentru cetățenii români ar putea fi rezolvată prin semnarea unui acord de liberă trecere între cele două state. (A.B.)

Grevă la SNCF și Metrorex

Salariații de la SNCF au declanșat vineri 24 iulie, între orele 11.00-13.00, o grevă de avertisment. Ei revendică negocierea unui contract colectiv de muncă pentru toate societățile din transporturi, indexarea salariilor cu

PS
pe scurt

17% și păstrarea locurilor de muncă după restructurarea Căilor Ferate. La acțiunea de protest de vineri nu au participat regionalele București, Craiova și Galați.

O altă grevă de avertisment a fost organizată luni, 27 iulie, la metrou. Salariații Metrorex solicită negocierea unui contract colectiv de muncă pentru toate societățile din transporturi, indexări salariale și recunoașterea bolilor profesionale. Sindicalistii din SNCF, lucrătorii de la metrou și din porturi, precum și șoferii au anunțat că vor intra concomitent în grevă generală în această săptămînă. (A.B.)

PS
pe scurt

N. 29.08.1945, com. Almașu, jud Sălaj • Studii: Facultatea de Tehnologie Construcțiilor de Mașini, Cluj (1969) • doctor în științe (1986) • Specializări în țară și străinătate (SUA, Anglia, Germania) • Activitate profesională: în învățământul profesional, liceal, apoi universitar, la Politehnica din Cluj; consilier în Ministerul Învățământului, în promovarea reformei sistemului educațional în învățământul preuniversitar (1990-1992); șef de programe

la Departamentul de Strategie și Reformă (1993-1994); purtător de cuvânt al Ministerului Învățământului - secretar executiv (1994-1995); director UCST • din septembrie, 1994, președinta Organizației Naționale a Femeilor din PD și, din noiembrie 1994, covicepreședinta al Forumului Democratic al Femeilor, afiliat la Forumul pentru Democrație și Solidaritate, Consiliul Europei; din noiembrie 1996, membră a Parlamentului României, membră a Comisiei pentru Educație, Cultură și Tineret; din decembrie 1996, președintele Comisiei Parlamentare pentru Integrare Europeană

O lume aparte

De ce ați crezut important să lucrați la proiectul pentru dezincriminarea prostituției, predat deja Parlamentului?

În momentul în care s-a pus problema schimbării articolelor din Codul penal am profitat de această situație, bazându-mă pe foarte multe date avute și, în special, pe experiența dobândită de mine însămi în ultimii doi ani, ca deputat de Iași (Iașiul este, din păcate, deținătorul unui record trist, atât prin numărul mare de prostituate, cât și prin numărul mare de cazuri de boli venerice). Prin amabilitatea Poliției ieșene, extrem de cooperantă, și bazându-mă pe structurile societății civile - pentru că în Iași există câteva organizații neguvernamentale care au astfel de preocupare - am început un mic proiect intitulat *Articolul 328*, care este articolul ce incriminează prostituția. Formularea textului din *Codul penal* este interpretabilă. Prostituția este, practic, greu de dovedit, este greu de dovedit flagrant, astfel încât să se poată pedepsi persoana care practică această ocupație. Este un peisaj dezagreabil să vezi pe toate șoselele aceste tinere care se oferă sau sunt oferite pentru prostituție. Pe mine m-a uimit și ca om care mă simt într-un fel responsabil și aș dori să las în urmă o lume puțin mai curată -, m-am întrebat ce s-ar putea face. Și atunci, am început să stau de vorbă cu ele. N-a fost ușor, vă mărturisesc, dar, oricum, am vorbit cu o parte dintre ele - am aproape două mii de fișe, în urma acestor discuții - și mi-am dat seama că alcătuiesc o lume aparte. Nu sunt întotdeauna așa cum ni le imaginăm noi, silite de perioada aceasta de tranziție sau de greutăți economice să devină prostituate. Există foarte multe care au studii superioare, sunt foarte multe care și-ar putea găsi un loc de muncă, dar care, pur și simplu, asta doresc să facă. Este foarte adevărat că altele sunt, însă, obligate să se prostitueze. Unele chiar de părinți.

Fenomenul există; nu se poate eradică, trebuie pus sub control comunitar

Există deci mai multe categorii? Există mai multe. Sigur, prostituția în ansamblul ei trebuie tratată dintr-un punct de vedere juridic. Dar, în ceea ce propunem, trebuie să existe și un punct de vedere uman și soci-

al. Avem cel puțin patru categorii de prostituate, de diferite vârste. Eu sunt un om care mi-am început activitatea într-o structură civilă și am foarte multă încredere în structurile civile care se ocupă de aspectele sociale. Îmi pare nespuns de rău că, de câteva ori, mi s-a pus întrebarea: „Cum adică, dumneavoastră, la vîrsta dumneavoastră, sinteți preocupată de acest lucru?”. Eu cred că răspunsul este unul singur. Pentru că, dacă pînă în '89 am digerat numai ceea ce

FIȘĂ PERSONALĂ Cazul 1

Nume: V. A.
Vîrstă: 14 ani
Locul nașterii: județ Neamț
Studii: 7 clase primare

- Practică prostituția de la 13 ani.
- Situație de abandon școlar
- Provine dintr-o familie în care părinții nu sînt separați, dar nu-i interesează soarta copilului
- Nu mai are nici o legătură cu familia
- Locuiește în București la numita P.M. de 42 ani, care îi asigură cazarea și masa
- Nu este și nu a fost niciodată consultată de medic
- A practicat prostituția la Istanbul și în Cipru
- Nu dorește să-și continue studiile

MARIANA STOICA

Dezincriminarea

trebuia să vedem, după '89, măcar acest drept ni l-am cîștigat. Și eu, ca femeie, cred că mi-am cîștigat dreptul să spun ceea ce cred că nu este așa de bine pentru dezvoltarea sănătoasă a generațiilor care vin după noi. Din statisticile pe care le-am luat apoi de la *Ministerul Sănătății*, de la *Centrul de Dermatologie București*, apoi stînd de vorbă cu medici, cu juriști, am ajuns încet-încet să constatăm că fenomenul există și nu se va putea eradică. Trebuie, deci, să găsim o soluție, pentru a-l pune măcar sub control social. Primul demers este să dezincriminăm ocupația din *Codul penal*. Și de aici începe, apoi, întreaga discuție vizavi de legalizarea prostituției. Este vorba despre punerea sub control comunitar a acestui fenomen. Dacă recunoaștem fenomenul și cunoaștem cauzele, putem măcar să-l îngrădim. Iar persoanele care de bunăvoie practică această ocupație... Cred că, în respectul drepturilor omului, fiecare persoană este liberă să facă ce crede de cuviință cu propriu-i trup. Ceea ce noi am pus în discuție este, însă, incriminarea gravă a prostituției practicate în condiții legale.

Ați vorbit de patru categorii.

Da. Sînt așa-numitele prostituate

„de lux”, pe care probabil că le-ați înțeles și dumneavoastră, fără să vă dați seama, în marile restaurante, în marile hoteluri și care au, în această categorie, o viață, unele mai scurtă altele una mai lungă, depinde de individul sau indivizii cu care respectiva este cuplată. Dar, dacă veți avea curiozitatea să circulați noaptea pe Bd. Magheru, pe Calea Victoriei și prin Parcul Herăstrău, veți vedea un București de noapte care este aproape de nerecunoscut, pentru că aproape din sută în sută de metri se fac oferte. Ofertele încep de la cele în vîrstă de 10 ani și se termină (la Gara de Nord) cu alcoolicele îmbătrînite înainte de vreme și care, practic, nu mai au nici o soluție și nici un fel de protecție socială. E normal să nu aibă, atîta vreme cît ele nu plătesc nici un fel de taxe sau impozite, ca cetățeni. Această categorie de ultimă speță, se află de regulă, în jurul garilor, autogărilor, circumștilor de joasă clasă, a „speluncilor” și este reprezentată de femei sau bărbați în jurul vîrstei de 40-50 de ani. Între aceste două extreme, există alte două categorii. O categorie a celor care sînt studente, tinere încadrate în muncă, dar care se prostituează pentru a-și întregi veniturile. Și țî-o spun neșalant, fără nici un fel de rezervă, prin urmare, pentru ele nu constituie...

Un stigmat.

„Crucea de Piatră”

Mai ales la cele care sînt între 17-20 de ani, este și o chestiune de teribilism afișat. Și, la un moment dat, chiar îți pui întrebarea dacă înțeleg ce se-nîmplă cu ele sau nu. Unele dintre ele au părinți care consimt la ceea ce fac copiii. Cea de-a treia categorie, înainte de aceea de „speluncă”, este categoria celor fără adăpost, „tiriste” în limbajul lor, care fac trasee dintr-o parte în alta a țării, pe diverse autocare, camioane, tiruri, conduse de străini. Reamintesc că în România sînt în creștere cazurile de SIDA și sifilis. Un trist record, rezultat din statisticile oficiale ale OMS. Am stat de vorbă și cu cei care cunoșteau, din perioada interbelică, cele-

FIȘĂ PERSONALĂ Cazul 2

Nume: S.V.
Vîrstă: 17 ani
Locul nașterii: județ Bihor
Studii: 8 clase

- Practică prostituția de la 13 ani și 1/2. Situație de abandon școlar
- Provine dintr-o familie de intelectuali. A început să se prostitueze cu un prieten de familie pentru ciocolată. A continuat această activitate atrasă fiind de ușurința obținerii unor cîștiguri
- A fost racolată de o rețea din Ucraina și a lucrat în Istanbul și Cipru
- Nu a fost consultată de nici un medic și nici nu se gîndește să fie consultată de vreunul
- Nu dorește să-și continue studiile
- Nu regretă nimic din ceea ce a făcut, este mulțumită de ceea ce face și nu dorește să-și schimbe această ocupație

FIȘĂ PERSONALĂ Cazul 3

Nume: N.M.
Vîrstă: 24 ani
Locul nașterii: județ Iași
Studii: liceul

- Provine dintr-o familie dezorganizată. Mama este alcoolică și tatăl execută o pedeapsă privativă de libertate, pentru furt calificat în dauna avutului particular
- Tatăl a violat-o la 16 ani. Mama a acoperit fapta
- După absolvirea liceului, nu a găsit un loc de muncă
- Practică prostituția pentru a se întreține
- A fost racolată de o filieră și a fost silită să se prostitueze la Istanbul
- Este bolnavă de sifilis
- Regretă acest mod de viață și ar dori să-și întemeieze o familie

prostituției

bra *Cruce de Piatră* din București, unde prostituatele beneficiau de medic special, de asistență, erau obligate să aibă fișele de sănătate la zi. Nu știu în ce măsură ele erau de bunăvoie acolo sau erau obligate, pentru că nu am găsit un text de lege în această privință. Oricum, am regăsit o lege din 1812 care reglementa, la Iași, un careu în care la *Madamme* erau aceste „fete vesele”; stabiliment într-o anumită zonă, bine delimitată a orașului și foarte strict ținută sub control. Am dorit, prin punerea acestei probleme, să se analizeze curățirea drumurilor și a orașului de această impinzire, care se întinde cu o repeziune fantastică, în special printre tineri, indiferent de sex. Pentru că lucrurile se petrec la fel.

Inițiativa legislativă propusă de dumneavoastră se referă și la proxeneți?

E mare nenorocire cu proxeneții. Textul de lege propus are un articol nou, care prevede pedepsirea proxenetului. Am discutat și cu proxeneții (tot cu sprijinul *Poliției*) care vedeau că aici filierele de ciștiș sunt extraordinare, ceea ce nu mi se pare normal. Proxeneții pot fi și femei și bărbați. Peste tot în lume, proxenetismul este foarte aspru pedepsit, chiar și în cea mai liberă țară, ca legislație, Olanda. Există filiere, din păcate, prin care foarte multe din aceste tinere sunt exportate. Ce se întâmplă pe teritoriul nostru, se poate reglementa. Legea din 1933, aprobată de *Parlamentul* României de atunci, prevede foarte clar obligațiile prostituatelor în legătură cu controalele medicale. Prin urmare, este numai o chestiune de a aduce la zi a acestor controale, în funcție de diversitatea bolilor venerice cu care ne confruntăm.

Din păcate, din nou sîntem frunțași la capitolul referitor la rețelele internaționale organizate, în trafic de femei și copii. Am stat de vorbă cu câte-va fete care se prostituau la Istanbul. Una dintre ele, de 20 de ani, mi-a povestit că, pe noapte, trebuia să aibă 20-30 de relații și ea se alegea cu 10-20 de dolari din întreaga încasare, datorită faptului că proxenetul îi lua toți banii. Acestea sînt cazuri care sînt

aspru pedepsite în toate țările lumii. E mai greu, însă, să le faci să vrea să vorbească pe prostituate, pentru că încă n-am dobîndit acest exercițiu al comunicării cinstite între noi. Încă este foarte mult fariseism în modul în care abordăm probleme care, pînă nu demult, erau subiecte tabu, iar acum sînt subiecte delicate. Eu cred că nu

mame, iar copiii lor vor avea deja acest virus. Nu e o chestiune pe care ne-o cere cineva – pentru că mi s-au pus și astfel de întrebări: „Păi, dacă a-probăm asta o să intrăm în Uniunea Europeană?”. N-o să intrăm. Nu ne-o cere nimeni. Este chestiune de bun simț social, dacă vreți.

Cum vă așteptați că vor reacționa colegii dumneavoastră parlamentari?

Sînt foarte mulțumită de reacția pe care au avut-o colegii mei, nu numai colegii mei de partid, ci și colegii din alte formațiuni politice, care au fost dispuși să privească cu seriozitate problema, trecînd peste picante-

Date statistice referitoare la atitudinea celor interviuate

- 36% din cele interviuate regretă că au ajuns în această situație
- 49% nu regretă situația *de facto* și doresc să-și continue activitatea
- 15% au o atitudine indiferentă și nu sînt afectate de atitudinea reprobatoare a comunității în care trăiesc
- 64% nu-și doresc o familie și nici să devină mame

sînt nici probleme tabu, nici probleme delicate. Sînt, pur și simplu, probleme cu care te poți confrunta oricînd. Eu sînt părinte și gîndesc ca părinte, la sănătatea copiilor noștri. Neavînd o siguranță din acest punct de vedere, ce se va întîmpla cu sănătatea generațiilor viitoare? Îmi mai pun și altfel problema. La Iași, nu demult a murit o tînără, de 17 ani, bolnavă de SIDA, care avusese, pînă la 17 ani, relații cu 1.200 de bărbați. Am făcut un calcul simplu. Dacă acești 1.200 de bărbați au familii, automat încă 1.200 de femei vor fi îmbolnăvite. Ele vor deveni

ria cancanurilor care se pot broda pe această lege. Cu certitudine, însă, eu cred că poate una dintre reacțiile cele mai nefericite pe care le-am avut a venit din partea *Bisericii Ortodoxe*. Eu sînt un om foarte credincios. Cred sincer că trebuie să respectăm *Biserica*, ce reprezintă, într-un fel, spiritualitatea noastră, dar cred, în același timp, că fenomenele cu care ne confruntăm sînt laice, sînt de domeniul soluționării lor de către societatea civilă. Aici ar trebui să înțelegem foarte bine rolul instituțiilor și puterilor în stat.

Prostituție masculină

Ați vorbit de prostituția masculină. Această înseamnă cea legată de homosexualitate?

Prostituția masculină nu este legată numai de homosexualitate. Este legată de utilizarea indivizilor care se prostituează. Ambele sexe se prostituează, nu numai femeile sau numai bărbații. Poate nu știți, dar există în București un *Sexy Club* pentru femei, în care puteți să admirați, dacă doriți, contra cost, și puteți să vă și închiriați, pentru o noapte, trei, șapte nopți, un bărbat (denumirea lor nu este de „prostituat”, ci de „gigolo”). Prin umare, eu cred că soluția pentru astfel de problemă trebuie privită ca gen. Nu trebuie privită ca o diferențiere între sexe. Această ocupație este aceeași și la fel de păguboasă, și pentru bărbați, și pentru femei care-o practică.

Ce prevedei în privința copiilor ajunși să se prostitueze?

Noi ne-am mai propus introducerea și schimbarea unui articol cu privire la pedofili, care cred că este un fenomen ce ar merita să fie mult mai mult adus în atenția opiniei publice din România. Dacă noi am apreciat modul în care, din '90, avem deschidere spre ceea ce se întîmplă în lume, cred, în același timp, că trebuie să fim foarte atenți și la ce împrumutăm din ceea ce se face în lume. Româniile nu sînt – și cred în continuare acest lucru – pedofili. Majoritatea lor. Dar, dacă vedeți cîți copii ai străzii, cîți copii care sînt, într-un fel, ai nimănui, copii care nu mai au nici un fel de copilărie cad pradă foarte ușor oamenilor care se dedau unor astfel de practici! Eu cred că pedofiliile trebuie foarte aspru pedepsite. Pedeapsa prinsă în *Codul penal* nu rezolvă situația. De aceea, noi am propus încă un articol, în completarea articolului existent în *Codul penal*, care să pedepsească pedofiliile și inclusiv practicarea prostituției cu minori, indiferent că este vorba de fetețe sau băieți, mult mai aspru decît prevede acum *Codul penal*, care nu prevede pedeapsă mai mari de 7 ani. Un individ care violează o feteță de doi-trei ani, care întretine raporturi sexuale cu minore pînă la 10 ani, are o pedeapsă prea ușoară.

Interviu realizat de

GABRIELA ADAMEȘTEANU

FIȘĂ PERSONALĂ Cazul 4

Nume: B.L.
 Vîrstă: 42 ani
 Locul nașterii: județul Constanța
 Studii: 8 clase

- A început să se prostitueze la 20 ani
- Conduce o filieră care racolează tinere și copii în vîrstă de 13-14 ani pe care îi utilizează în rețea
- Oferă casă și masă celor pe care îi racolează și „condiții” pentru practicarea prostituției
- În rețea a inclus-o și pe propria sa fiică
- Nu a lucrat niciodată
- A fost căsătorită de trei ori și are copii din fiecare căsătorie, dar aceștia sînt întreținuți de tați, mai puțin fiica mai sus menționată
- Nu știe nimic de ceilalți copii și nici nu dorește să afle nimic despre ei

FIȘĂ PERSONALĂ Cazul 5

Nume: V.M.
 Vîrstă: 20 ani
 Locul nașterii: orașul Cluj-Napoca
 Studii: absolventă de liceu

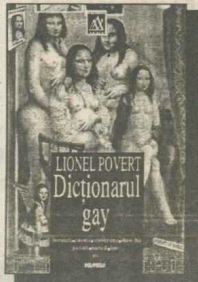
- Practică prostituția de doi ani și nu regretă
- Provine dintr-o familie nedeorganizată, dar părinții nu au putut să o determine să-și schimbe comportamentul
- A născut un copil pe care l-a abandonat la spital după trei zile de la naștere, cînd a și părăsit spitalul. Tatăl copilului este necunoscut
- Nu dorește să-și întemeieze o familie
- Nu apelează și nu a apelat la serviciile medicale, nu le-a utilizat nici în timpul sarcinii

Colecția DICȚIONARELE NEMIRA

A apărut!

Lionel Povert
 DICȚIONARUL GAY
 literatură • cinema • televiziune • show-biz
 pictură • muzică • foto etc.

Din *Dicționarul gay* erupe o lume surprinzătoare, care nu mai vrea să se ascundă în întineric, disimulată sub masca unei false normalități prescrise de religie și de societate. „Viciul” homosexualității își revendică nevinovăția, libertatea și drepturile prin vocile unei pleiade de spirite care au revoluționat cu geniul lor istoria și cultura. Alexandru Macedon, Michelangelo, Byron, Balzac, Oscar Wilde, André Gide, Rimbaud, Marcel Proust, Montaigne, Erasmus, Foucault, Julien Green, Jean Cocteau, Henry James, Kavafis, Ruth Benedict, Sybille Bedford, Christine – regina Suediei, Margaret Mead, George Sand, alături de mulți alții, făceau parte, de fapt, dintr-un univers sexual și afectiv proscris, mai mult sau mai puțin asumat în viața și opera lor.

Comenzi: C.P. 26-38 București

Drama evreilor din România, 1940-1941

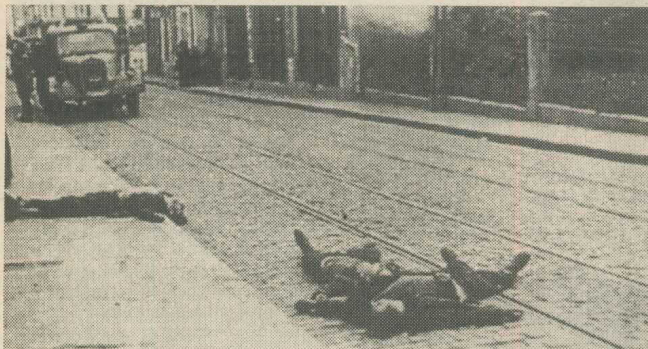
Nu le dați drepturi politice, nu vă recunoaștem

Perioada 1940-1944 a fost tragică, atât pentru România, cât și pentru evreeii din România. Țara a fost dezmembrată în 1940, iar, din cei 800.000 de evrei care trăiau în România anul 1940, în 1944 mai erau în viață doar circa jumătate. O serie de chestiuni sunt rămase până astăzi fără un răspuns limpede.

Care este responsabilitatea guver-

lor din cauza acestor minorități și atunci ezită în a le acorda drepturi politice. În Conferința de pace de la Paris, din 1923, marile puteri occidentale vin și spun: „Nu le dați drepturi politice, nu vă recunoaștem”. Deci, drepturile politice acordate minorităților, inclusiv evreilor, sînt, practic, impuse României. Evreeii au în continuare 15 ani drepturi politice în România, pînă în 1938, cînd 200.000-225.000 de evrei își pierd drepturile civice.

Legile rasiale nu i-au afectat nu-

Evrei asasinați de germani pe străzile orașului (Iași, 1941)

nului român din acea perioadă în sacrificarea unei părți importante a populației evreiești din Basarabia și Bucovina?

A fost generalul Antonescu criminal de război, inițiatorul unui „Holocaust românesc”?

Sau a fost salvatorul a 400.000 de evrei?

A fost populația evreiască, în special cea din Basarabia și Bucovina, ostilă statului român și favorabilă Rusiei bolșevice? Vom urmări deteriorarea relațiilor dintre statul român și minoritatea evreiască prin intervențiile unor istorici și martori ai epocii.

Pentru a înțelege cum a putut avea loc o asemenea tragedie, trebuie să pornim de la momentul 1918 și formarea României Mari. Odată cu alipirea provinciilor istorice - Transilvania, Basarabia și Bucovina - România a preluat și mai multe sute de mii de evrei, a căror limbă maternă nu era limbă română. Istoricul Radu Ioanid, de la Muzeul Holocaustului din Washington, este de părere că acești evrei nu au fost integrați în noul stat.

RADU IOANID: Elitele politice românești vor aceste teritorii românești, care aparțin de drept României, dar, în același timp, nu se simt în largul

mai pe evreeii „noi”, cum li se spunea, ci și pe evreeii din Regat, mulți aflați de secole pe aceste meleaguri. Sonia Palty făcea parte dintr-o familie de evrei asimilați și a resimțit cu atât mai dureros șocul.

Cînd n-am mai fost primită la liceu, am descoperit că sînt evreică

SONIA PALTY: În clasa a II-a de liceu n-am mai fost primită, pentru că apăruse o lege, *Goga-Cuza* - ei erau la conducerea țării atunci -, conform căreia elevii evrei nu mai aveau voie să învețe în școli creștine. Atunci am descoperit că sînt evreică. Pînă atunci eu n-am cunoscut deosebirea dintre a fi evreu, creștin, catolic, ortodox...

Aceasta se întimpla în 1938.

Retragerea armatei române din Basarabia în vara lui 1940

Legi rasiale și mai restrictive vor fi adoptate în 1940, consfințind practic excluderea evreilor din viața publică.

Anul 1940 a fost marcat de dezastrul dispariției statului român creat în 1918. Evenimentul care avea să marcheze în mod ireversibil deteriorarea relațiilor dintre statul român și evreeii a fost anexarea de către Rusia bolșevică a Basarabiei și a nordului Bucovinei, la 28 iunie 1940. Populația evreiască locală a fost acuzată de unii români că a primit cu brațele deschise pe ocupanții sovietici și s-a comportat ostil față de armata română în retragere. Un martor al acelor evenimente a fost preotul și ziaristul Vasile Tepordei.

VASILE TEPORDEI: În trenul în care am fost eu am văzut cîțiva evrei care s-au purtat urît. Îi insultau pe ofițeri, îi injurau, îi făceau „criminali”. Unele mărturii vorbesc chiar despre asasinat comise de către evrei. Gheorghe Mateevici avea 11 ani în 1940 și era refugiat la Iași, venind de peste Prut, de la Ungheeni.

GHEORGHE MATEEVICI: A fost adus în gară la Iași un ofițer, în pătură, de către soldați, care a fost opărit cu apă clocotită și cu smolă topită. Din cele spuse de soldați, a reieșit clar că acest lucru a fost făcut de evrei. Sovieticii, care erau în spatele trupelor românești în retragere, au deschis foc asupra casei de unde s-a făcut treaba asta. Deci, nici ei nu erau de acord cu asemenea fapte reprobabile.

Săbs Roif, evreu basarabean din satul Duruitoarea Veche, neagă faptul că evreeii ar fi întîmpinat cu bucurie Armata Roșie și pe bolșevici.

SĂBS ROIF: Au fost organizații clandestine comuniste și în satul nostru. Din ele făceau parte vreo 4 moldoveni și un evreu, Lindenboim, care era comunist. Dar asta nu înseamnă că restul de 30 sau 40 de familii, precum și evreeii din satele de alături, unde erau încă vreo 40 de familii de evrei -

mulți trăiau în sat, se ocupau cu gospodăria sătească și care mai avea cîte un magazin - au ieșit în fața Armatei Roșii.

Părerile istoricilor sînt diametral opuse.

GHEORGHE BUZATU: S-a instalat un regim nou cu ajutorul populației evreiești de acolo, care s-a manifestat zgometos, a pătruns în structurile noului regim sovietic. Ca să nu spun faptul că, de dinainte de 28 iunie 1940, o bună parte din această populație a funcționat, în calitate de comunisti, în slujba acestor rețele comuniste.

Populația evreiască a fost în bloc ostilă?

Constantin Argetoianu spunea: „În România interbelică nu toți evreeii au fost comunisti. Dar toți comunistii au fost evrei”.

RADU IOANID: Împreună sau separat, istoricii români și istoricii străini care se ocupă de România trebuie la un moment dat să rezolve această dilemă: ori am avut în România un partid comunist nenorocit de mic (dominat de minoritari, dar mic și simbolic), evident, o agență a *Kominternului*, ori am avut un mare partid evreiesc de masă. Evident că au fost cazuri în care evrei, dar și ucraineni, români, ruși au atacat trupele române care se retrăgeau. Cred însă că aici trebuie să fim foarte atenți. Pentru că a extinde asupra unei întregi populații de 200.000 de evrei - asta era numărul de evrei în Basarabia la recensămintul din 1930 - faptele făcute de o mică minoritate dintre ei reprezintă o mare primejdie.

Mulți evrei, după unele estimări cca 15.000, aveau să fie deportați de bolșevici, pe motive de clasă, în Siberia, alături de zeci de mii de români,

Evrei asasinați de germani pe străzile orașului (Iași, 1941)

POLIROM

NOUTĂȚI
iulie '98

Cristian Bădiliță Călugărul și moartea

Matei Călinescu Ion Vianu Amintiri în dialog

În pregătire:

Jacques D' Hondt
Geoffrey Chaucer
E.R. Dodds

Hegel și hegelianismul
Povestirile din Canterbury
Grecii și iraționalul

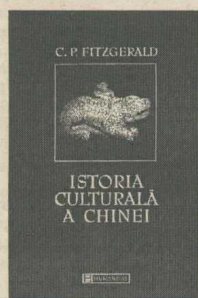

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C.Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)3138978
Brașov, str. Toamnei nr.7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dntis.ro

HUMANITAS

Cartea care dăinuie

ÎN LIBRĂRII

Alte apariții în seria Tratatate / Referințe

Alasdair MacIntyre
Tratat de morală. După virtute

J. J. Van Cullenburg et al.
Știința comunicării

În pregătire

Dr. Dan Setlăceac
Medicina românească -
medicină europeană

C. P. Fitzgerald
Istoria culturală a Chinei
Cea mai celebră lucrare în domeniu

dezastru

cu 10 zile înaintea izbucnirii războiului mondial. Iar, odată cu trupele române, s-au refugiat în iunie 1940 și câteva mii de evrei, în general bogați și care știau ce-i așteaptă sub regimul comunist.

Evreii - țap ispășitor pentru retragerea armatei române

Pierderea Basarabiei, a nordului Bucovinei și a ținutului Herței a constituit o primă lovitură pe care România a primit-o în 1940. Armata română, umilită de faptul că a fost obligată de conducerea statului să se retragă fără să opună rezistență, a căutat un țap ispășitor. L-a găsit în evrei. Dar nu în cei din Basarabia, ocupată de sovietici, ci chiar în cei din Regat, din teritoriul rămas sub jurisdicție românească. Primele represalii în masă împotriva evreilor au avut loc la Dorohoi, pe 30 iunie, la două zile după retragere. Prilejul l-a constituit înmormintarea unui ofițer român, ucis de un ofițer sovietic. În paralel, avea loc și înmormintarea soldatului evreu Iancu Solomon, care încercase să salveze viața căpitanului Boros. Cîțiva militari români au deschis focul și au ucis 50 de evrei localnici, printre care copii, femei și bătrîni.

Vara lui 1940 avea să aducă dezmembrarea totală a statului român, prin pierderea nordului Transilvaniei, în favoarea Ungariei, și a sudului Dobrogei, în favoarea Bulgariei. În aceste condiții, la 6 septembrie, puterea a fost preluată de generalul Ion Antonescu, împreună cu legionarii. Discriminarea evreilor a devenit instituționalizată. A început așa-zisa „românizare a întreprinderilor”. Evreii nu au mai avut dreptul să dețină proprietăți industriale sau comerciale și au fost eliminați din funcțiile publice, cu excepția aceluia care luptaseră în armata română în primul război mondial. Represiunea împotriva evreilor în timp de pace avea să atingă apogeul în ianuarie 1941 cînd, cu ocazia rebeliunii legionare împotriva generalului Antonescu, aveau să fie uciși în București, de către legionari, 121 de evrei.

Pogromul din Iași

Cinci luni mai târziu, România intra în război alături de Germania nazistă, împotriva Uniunii Sovietice. Acesta este momentul în care începe tragedia evreilor din România. La în-

ceputul războiului (sfîrșitul lunii iunie 1941) a avut loc cel mai sîngeros masacru petrecut în Vechiul Regat, la Iași. Leizer Finkelstein, pe atunci tînrar ucenic tîmplar, își aduce aminte cum a fost ridicat de acasă împreună cu frații săi. La aceeași oră, la Chestură era și Marcel Langman.

LEIZER FINKELSTEIN: Toți cei șase băieți am fost scoși din casă, dar nu-mi amintesc exact cine ne-a scos. Mai degrabă erau derbedei însoțiți de sergenți de stradă. Ne-au adunat pe un deal, pînă în strada Cucu, pe lângă Biserica Sf. Pantelimon. Femeile, însă, trebuie să recunoască, au fost trimise acasă. Ne-au păstrat numai pe noi, bărbații, și, încolonați cu mîinile ridicate, ne-au condus pînă în curtea

Cadavre debarcate din „trenul morții” la Podul Iloaiei (1941) Chesturii.

MARCEL LANGMAN: În drum spre Chestură, pe str. Alecsandri, au fost așezați jandarmi pe două rînduri și noi treceam ca printre furcile caudine. Ne-au obligat să ridicăm mîinile în sus, să strigăm „Trăiască România Mare” și, cum treceai, luai cîte un pat de armă după ceafă. Am intrat în curtea Chesturii, am primit ordin să ne culcăm cu fața în jos, precum și dispoziția: cine ridică capul va fi împușcat. Pe la ora două și jumătate, a oprit o mașină mare în fața curții centrale a Chesturii, și a început să tragă în plin. Au tras - n-aș putea să vă spun cîte sute de oameni au fost secerăți acolo, pentru că eu eram culcat cu fața la pă-

șutul la Chestură. Dar în Iași, care era chiar în fața Chesturii. După aceea a venit mașina militară și a tras în noi. Dimineața, la ora 4.00-5.00, am fost încolonați și duși la gară. Pe o parte și pe alta a drumului, de la Chestură pînă la gară, morții parcă erau risipiți ca niște cartofi.

După îmbarcarea în vagoanele de vite, pentru miile de evrei a început calvarul trenurilor morții.

MARCEL LANGMAN: Ne-au plimbat de am făcut nouă ore de la Iași la Podul Iloaiei, distanță care, de obicei, se face în jumătate de oră. Vă închipuiți cam cîtă lume a murit atunci în vagoane, înnăbușită. Oamenii mureau, cei care mai reușeau să mai trăiască

divanul sau bîncuțelul pe care au întors. Noi, de bine, de rău, dintr-o casă de unde am plecat 7 împreună cu tata, ne-am întors 6 - era a doua mîinune de la Maglavit.

Potivut unui raport al Inspectoratului de Jandarmi Iași, în cele două trenuri ale morții au fost îmbarcați în 30 iunie 1940 circa 4.500 de evrei. Tot din rapoartele oficiale rezultă că peste 2.700, adică circa 60%, au murit în timpul transportului, prima garnitură fiind oprită la Podul Iloaiei, iar a doua continuînd pînă la Călărași. Aceste cifre sînt acceptate de aproape toată lumea. Divergențele apar atunci cînd e vorba de evreii omorîți în oraș. Aici estimările variază între 500 și 10.000. Așadar, numărul total al evreilor morți în Pogromul de la Iași, atît în oraș, cît și în trenurile morții, este estimat între un minimum de 3.200 și un maximum de aproape 13.000.

Dar care a fost motivul Pogromului? Evreii, care constituiau în iunie 1941 jumătate din populația totală a Iașiului, au fost acuzați că ar fi tras asupra armatei române și germane concentrate în oraș, care, de altfel, aveau controlul militar asupra zonei. O altă acuzație au constituit-o semnalizările făcute aviației sovietice, care bombardase orașul. Au fost calificați drept „iudeo-comuniști” și „agenți bolșevici”. Un document al vremii semnat de comandantul general al Poliției, generalul Leoveanu, arată că, în urma anchetei, au fost infirmate total astfel de zvonuri. Doi supraviețuitori ai Pogromului de la Iași, Marcel Langman și Pincu Kaiserman, actual președinte al comunității evreilor, sînt de părere că a fost vorba de o provocare.

MARCEL LANGMAN: Absolut toate porțile, casele, ferestrele creștinești au avut cruce. Au rămas fără cruce numai casele în care stăteau evreii.

PINCUL KAISERMAN: În consecință, bănuiesc că pogromul de la Iași a fost organizat. O concluzie a mea personală este aceea că a fost organizat de către germani, deoarece în casa unui prieten de-al meu, înainte cu o zi, un maior neamț din trupele TOD, care locuia acolo, a blocat intrările pentru orice străin și i-a scăpat, în tîmplător, pe toți aceia din casă. În consecință, el știa ce avea să urmeze.

(Adaptare a documentarului radiofonic BBC realizat pe 4, 11 și 18 iulie de PETRU CLEJ)

ASCULTĂ

BBC

PROGRAMUL INTEGRAL

ÎN BUCUREȘTI LA

UNIPLUS Radio

69.8

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecția OGLINZI PARALELE

Stephen Fischer-Galați

România în secolul al XX-lea

Traducere de Manuela Macaric
Cuvînt înainte de Kurt W. Treptow

Ediția princeps a acestei cărți fundamentale, publicată la New York în 1970 și adoptată ca manual pentru studiu în universitățile americane, a fost, vreme de două decenii, singura sinteză în limba engleză dedicată istoriei românilor din secolul al XX-lea.

Din cuprins: • Democrația anilor '20 • Pierderea identității naționale • „Epoca de aur” a lui Ceaușescu

ISBN 973-586-133-X
264 pag

În pregătire:

Nicholas M. Nagy-Talavera, Nicolae Iorga • Walter M. Bacon, Nicolae Titulescu

Iași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e.mail: rtnova@mail.cccis.ro • http://www.nordest.ro/home.htm

ALEXANDRU ZUB

Ideii apusene în spațiul românesc

Sîntem încă în căutarea unei paradigme care să înlesnească o altă viziune integratoare asupra fenomenului românesc. Ar trebui să obținem un tablou în mișcare, coincident cu istoria esențială a societății noastre de-a lungul a trei secole. Să nu se uite că tragedia lui Brâncoveanu și drama lui Cantemir, în căutarea unui nou statut geopolitic pentru românii extracarpatici, erau sincrone cu decizia unei părți din românimea transilvană de a se alătura, prin biserică, lumii apusene. Decizia din urmă s-a produs, după cum se știe, la capătul unei ofensive europene contra turcilor, încheiată cu pacea de la Karlowitz (1699). Ea a înlesnit un fenomen de occidentalizare treptată a românimii intracarpatine, în timp ce Moldova și Țara Românească intrau sub regimul fanariot, cunoscînd o lungă epocă de orientalizare.

Evoluția părea divergentă de o parte și de alta a Carpaților. La vest, se crea treptat o elită capabilă să elaboreze un program național, în timp ce spațiul sud-estic rămînea ancorat în sistemul otoman, deși disputat periodic de ceilalți competitori la hegemonia zonei. Cu toate acestea, s-au produs o serie de fenomene care au sfîrșit prin a înlesni un program comun, cea a resurecției morale și politice din care se va înfrîpa România modernă. Ansamblul e paradoxal și aporetic, înțelegerea lui nu e deloc ușoară, nici tentativa de a-l explica. El coincide cu fenomenul modernizării, mereu subminat de circumstanțe și mereu repus pe tapet, fenomen ce vădește, dincolo de conflictele de generații, inerente, o anume continuitate de eforturi.

Semnificativ pentru societatea românească e faptul că inițiativele de modernizare în secolul XIX au venit îndeosebi de la boierimea liberală, al cărei crez politic se revendica, după expresia lui Kogălniceanu, de la „marele 1789”. Ea se formase în Occident și dorea să aplice ideile acestuia în spațiul românesc, fie și ajustate. *Adoptarea* urma să devină *adaptare*, ca peste tot în lume, ideile cunoscînd un fenomen de refracție la intrarea în alt mediu.

Izolare și frustrație în epoca fanariotă

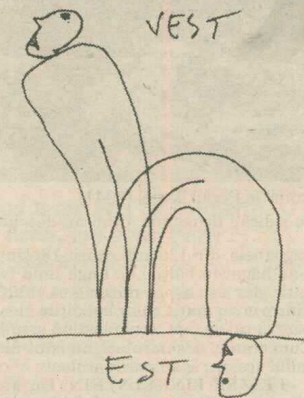
Pe timpul lui Brâncoveanu și Cantemir nu se făcea distincție între țările române și Europa, zona sud-estică a românității fiind percepută ca parte a civilizației europene, în pofida dominației turcești din regiune. „*La nostra Europa*”, spunea Brâncoveanu, în timp ce omologul său moldav întreținea legături cu erudiții „Luminilor” apusene.

Epoca fanariotilor a diminuat sensibil legăturile cu lumea apuseană, făcînd să se nască un sentiment de izolare și frustrație. Pentru elita locală, conceptul de Europa s-a îngustat mereu de-a lungul secolului XVIII, partea de apus apărîndu-i ca o sursă de nostalgie și o țintă intangibilă. Tentația occidentală era pesemne destul de mare, dacă înseși odraslele domnitorului Alexandru Ipsilanti, forțînd destinul, s-au hotărît să plece fără voie la Viena (1782). Un călugăr de la Rimnic, Grigore, definea chiar modelul „oamenilor Europei” respective, în care se îngemănau armonios științele, meșteșugurile, bunele obiceiuri. Acolo era „podoaba lumii”, sursa valorilor demne de a fi puse în circulație și la noi.

Un exeget avizat observa că de la Costin și Cantemir, care se știau pe picior egal cu „Europa”, lumea noastră a parcurs un traseu afectiv destul de si-

nuos, pînă la a se diferenția de Europa „cea de dincolo” (D. Golescu, 1826), ideea de „împrumut”, de asumare a modelelor apusene devenind curentă (Potecca, 1827). Se recupera în fond o situație mai veche, a cărei nostalgie alimenta noul discurs istoric și deopotrivă programele redresării. Modul de viață al clasei conducătoare se schimba, în sens occidentalizant, sub influența războaielor ruso-austriece și a unei prezențe „europene” tot mai consistente.

Procesul de orientalizare impus de fanariotii s-a diminuat progresiv, pe măsură ce sporeau contactele cu lumea apuseană. Circulația cărții străine, traducerea, secretarii particulari și pedagogii aduși din afară contribuie la adoptarea modului de viață occidental și la un flux de idei corespunzător. Alături de literatura clasică, se importă cărți juridice și de gîndire politică, iar marea *Enciclopedie* ajunge pînă și în lumea clerului. Erau canale puține și relativ înguste, dar eficiente, judecînd după urmările produse. *Télémaque* de Fénelon, tradus încă

la 1772, era utilizat ca manual, întocmai ca în Franța, contribuind la pregătirea noilor generații în spiritul luminismului apusean.

Discursul regenerării: naționalism cultural de sursă luministă

La un secol după Cantemir, se poate vorbi de un efort masiv de recuperare, susținut de istorici, filologi, oameni ai școlii și deopotrivă ai condeielui, preocupat de ideea reintegrării în „Europa”. Un naționalism cultural de sursă luministă colora astfel discursul regenerării. Slavonismul mai întîi, alfabetul chirilic mai apoi, au fost eliminate în numele noii direcții, care însemna și o drastică diminuție a culturii grecești. *Biserica ortodoxă* a trebuit să se adapteze la noile exigențe, spre a evita un conflict prea acut cu „spiritul veacului”.

Promotorii cei mai ardente ai acestui spirit par a fi fost corifeii „școlii ardelenice”, care militau pentru re-latinizarea istorică a românilor în spațiul carpato-danubian. Uniaticismul a stimulat mereu acest spirit, fiind expresia cea mai clară a opțiunii prooccidentale a românilor intracarpatici. În ajutorul epocii regulamentare, Grigore Pleșoianu îi îndemna pe români la o resurecție autentică, spre a putea deveni „europeni și cu faptele, nu numai cu numele”.

Marea controversă a pseudomorfozei se afla acolo în *nuce*. Ea va cunoaște prin Kogălniceanu și generația sa (V. Alecsandri, Al. Russo, T. Maiorescu etc.) pași decisivi pe linia racordării la valorile europene, fără a sacrifica însă ceea ce era în adevăr de preț în tradiția autohtonă. Pașoptiștii au respins cu violență epoca „turco-fanariotă”, cu nădejdea că asigură astfel acțiunea „spiritului european”. Pe urmele lor, exegeții cu bun nume, precum Pompiliu Eliade, aveau să continue procesul fanariotismului, ca sursă a mizeriei naționale, rău absolut care putea fi descris numai în culori tari. Alegerea se cuvenea făcută, maniheic, între „barbarie” și „civilizație”, între Orient și Occident, termenii fiind adesea descriși la limită, ca entități ireductibile.

Ca peste tot în Europa, istorismul a stimulat și efortul românilor de a-și construi un stat unitar, cu instituții moderne și o cultură demnă de recunoaștere în lume. Cu toate acestea, unii istorici s-au opus tendinței de anexiune a trecutului de către factorul politic sau la folosirea lui abuzivă. Kogălniceanu condamna „romanomania” și prestația demagogică (1843), Maiorescu vesteja în același spirit „megalografia”, iar G. Panu ridiculiza „biblia națională”. Școala istorică de la finele secolului XIX și începutul secolului nostru (A.D. Xenopol, Al. Philippide, D. Onciul, N. Iorga etc.) a dezvoltat un veritabil cult al verității. Era și un efect al circulației tot mai intense a ideilor apusene.

O importanță decisivă au avut, în spațiul acestora și ideile, secularizarea treptată a organismelor statului și subordonarea clerului, a cărui autonomie și avere au fost diminuate sub influența modelului apusean.

Liberalii și conservatorii confrunțați doar pentru ritmul modernizării

Un consens larg era sesizabil în ce privește proiectul integrativ. Nu modernizarea însăși îi confrunța pe liberalii și conservatorii în secolul XIX, ca în Rusia ori Serbia, ci ritmul împlinirii ei. Pentru modernizare exista un acord de pe la 1831. Cadența acestuia însă crea neliniște, după cum s-a putut observa la Al. Russo (1840), Barbu Știrbei (1855), Al. Moruzzi (1861) și îndeosebi la Junimea, unde T. Maiorescu (1868) a pus răspicat problema „formelor fără fond”, ca rezultat al unei modernizări prea rapide. În același spirit, Th. Rosetti analiza *direcția progresului nostru* (1873), criticînd imitația și reclamînd întoarcerea la „sîmburele vital”, a cărui definire s-a încercat fără succes de către adepții sămăntorismului (N. Iorga, 1903), ca și de tradiționaliștii în perioada interbelică (Gîndirea, 1921).

Reacția junimistă față de intruziunea politicului în literatură (Maiorescu, 1867, 1873) nu e fără raport cu reacția altor frunțați din epocă (T. Diamant, 1834; C.A. Crețulescu, 1860; I. Ghica, 1861) față de „parazitismul dregătorească”, cercetat apoi sociologic de Eminescu, C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu etc. O regăsim, în forme diverse, după iniția mare conflagrație, în cadrul aceluiași efort prelungit de sincronizare cu lumea apuseană.

Se admite azi fără dificultate că sincronismul cultural între România și Occident, realizat mai întîi la nivel de elite în secolul XIX, a făcut un pas important la începutul secolului XX, prin cîștigarea claselor mijocii.

Ideile apusene au luat adesea forme caricaturale și au produs critici vehemente în mediile cărturărești. În perioada interbelică, deși modernitatea era un fapt parțial împlinit, modernismul de tip apusean mai trezea reacții ostile (Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Lucian Blaga etc.), uneori și ispita regresivității de tip tradiționalist. *Spațiul mioritic* era propus ca o matrice a spiritului autohton tocmai în anii cînd D. Gusti încerca să definească mai exact realitățile românești, prin studii aplicate, creînd o școa-

lă sociologică și conturînd chiar o știință a națiunii. Norma ei de bază era confruntarea cu realitatea, cea mai strictă adecvație la datele realului.

O serie istorică a deschiderii europene dezvoltată în paralel cu o serie izolaționistă

Mai mult chiar decît în secolul XIX, exigența adecvării a produs convulsii de tot felul, alterînd viața socială și politică, înlesnind în cele din urmă instalarea de dictaturi: regală (1938), militară (1940), comunistă (1945). Analiza lor nu poate reuși folosind numai metodele politologiei apusene. Vlad Georgescu, un subtil istoric al modernității românești, avea motiv să remarce că „*politologii apuseni, cei liberali mai ales, au greșit atunci cînd s-au lăsat furaja de mirajul modernizării economice, ignorînd în schimb caracterul conservator, ne-modern al structurilor politice, de cultură și civilizație, fără de care modernizarea nu poate fi nici întreagă, nici profundă, nici adevărată*”. Distinsul istoric se referea mai ales la faza comunistă a dictaturii, cînd modelul sovietic a fost pus la lucru cu obstinație.

Aproape o jumătate de secol România va urma acest model, inițial fără rezerve, apoi cu nuanțe proprii, care au făcut să se vorbească de o cale a ei specifică și chiar de un național-socialism românesc. Aceasta nu înseamnă că ideile apusene au putut fi total excluse. În cultură, artă, știință, proletcultismul primilor ani a făcut loc treptat unor idei și formule ce se experimentaseră deja în Occident. Pe seama lor s-a ajuns la unele creații de un interes indiscutabil chiar și atunci cînd regimul se voia complet autarhic.

Abolirea dictaturii comuniste, la finele lui 1989, a pus din nou problema modelului socio-politic. S-au căutat intens modele în diverse zone, spre a se evita noi agitații și a se asigura anumite continuități. Dimensiunea europeană a culturii și istoriei noastre a fost evocată cu frenezie, în timp ce vechile structuri totalitare continuau să existe, fie și ajustate *pro domo*. Conflictul dintre *formă și fond* se reactiva dramatic, de data aceasta în condițiile unor schimbări profunde la nivel planetar. *Ideile apusene* intrau astfel într-o nouă fază pe solul românesc, una alimentată discret de istorie, dar luînd un contur impus de noile realități. E un nou capitol dintr-o istorie pe care Părvan o începea cu „*romanismul pastoral și agricol*”, istorie în care nostalgia Occidentului a rămas mereu trează, pînă în vremea noastră, ca un vector al destinului, cu atât mai semnificativ cu cît poziția geopolitică a românilor s-a vădit mereu precară.

Repunerea în discuție a ideilor apusene, cu beneficiul noilor teorii și metode, e un gest mereu util, în orice cultură, dar cu atât mai legitim cînd e vorba de o cultură înfrîpată la răsăpintie de civilizații.

În termeni xenopolieni, s-ar putea vorbi așadar de o *serie istorică* a deschiderii europene, dezvoltată paralel cu o *serie izolaționistă*, ale cărei mijloace de expresie au cunoscut multe nuanțe în ultimele două secole. Sînt serii cu intensități și ritmuri variabile, ce se întreținea adesea, creînd impresia unei extreme complexități. N-am făcut decît să o sugerăm aici. Destule aspecte au rămas în afara excursului nostru, gîndit mai curînd ca un set de repere și sugestii decît ca o tentativă de explicație sistematică. Tema însăși, triseculară, e în fond neizpuzabilă și comportă abordări multiple.

Text prezentat la seminarul *Cultura și politica identității în România modernă*, București, 27-30 mai 1998

(Subtitlurile aparțin redacției)

IRINA NICOLAU

Haina face pe om?

Nu, omul face haina! O vreme, să-ți faci haina însemna s-o torci, s-o țevi și s-o coși. La capătul acestui secol ajunge să știi s-o alegi și să ai bani s-o plătești. Nu insist asupra pretului cu care ne plătim comoditatea, asupra pierderilor care se produc în planul diversității. Constă, pur și simplu, că acum este altfel. Ceea ce mă frapază însă este vizibila derută a românilor în fața noilor coduri vestimentare. Recent am putut să-i văd cum reacționează la recomandarea DRESS: CASUAL, recepția urmînd să aibă loc la iarbă verde, seara, pe la șase și ceva. Să vezi și să nu crezi cîtă amestecătură... rochii lungi de seară și bijuterii mari, tocure care se îngheau în pămînt, costume bărbătești puțin prea noi, o rochie de rips negru moștenită de la o bunică antebelică, multă confecție ușorică din categoria celei care a invadat piața românească, adică fuste, bluze, rochii din „mătășică” și fără prea mult haz, câteva perechi de blugi, foarte puțină încălțăminte comodă și, peste toate, plutea o intenție generală de „andimanșare” realizată de multe ori cu un „lexic” inadecvat. Nu este drept să ne judecăm cu prea multă asprime, de unde ațita adevărate, principala noastră problemă este că sintem săraci. Pentru moment, tot ce putem să facem este să ne lămurim „teoretic” problema, sperînd că vom apuca vremea cînd ne vom exprima cunoștințele mai concret.

Termenul CASUAL nu poate fi tradus în limba română. Am încercat. În măsura în care vom asimila codurile vestimentare care se modifică și în același timp se mondializează sub ochii noștri, le vom prelua cu termeni cu tot. Oricum, nu poți să înțelegi ce este CASUAL dacă nu ai în vedere poziția pe care o ocupă în scala formulorului vestimentare, scală care se întinde de la formal la informal. Enumărăm cîteva posibilități, fără să mă consider o specialistă.

BLACK TIE înseamnă ținută de seară în sensul cel mai propriu: smoking, jachetă, costume închise la culoare pentru bărbați, mai curînd negre, și rochii lungi și bijuterii „adevărate” pentru femei. Cravatele negre ale bărbaților pot să aibă și picățele... La o astfel de ocazie, pe invitație poate să scrie și EVENING ATTIRE, ceea ce este cit se poate de traductibil și comprehensibil pentru români, înainte de venirea comunistilor ei avînd o solidă experiență în materie de haine de seară.

OFFICE sau BUSINESS ATTIRE se compune din hainele cu care oamenii de afaceri, demnitarii și funcționarii înalți „merg la servici”. Costume bune dar șubre, cravate temperate, taioare și rochii cumînti.

SMART CASUAL presupune mult rafinament, curaj și fantezie. Ne aflăm în registrul informal al petrecerilor organizate cu mulți bani. Îmbrăcat așa poți fi invitat pe un iaht sau la iarbă verde bine îngrijită. O astfel de ținută poate să coste uneori mai mult decît unele haine de seară.

Acum vine CASUAL, de la care am pornit, și care înseamnă: *fă cum vrei tu, îmbracă-te cum te simți bine, contextul nu îți impune nimic*. Mare belea libertatea, mai ales cînd vine după cincizeci de ani de figuri impuse. Reamintesc celor care au uitat că în toată această perioadă pălăria, mai ales la femei, a fost considerată o provocare burheză, că barba și părul lung la bărbați erau dușmanii moralei proletare, că în anii '70 milițienii tăiau cu foarfecele fustele prea lungi sau prea scurte. Cei care nu știu cum se petreceau lucrurile să se mai întreseze. Iar acum vin unii și îți spun: *îmbracă-te cum te simți mai bine!* La o sumară analiză rezultă că românii sacrifică ușor comoditatea, pot să ignore contextul, dar investesc mult în „imagine”.

Mai există ținuta SNEAKERS: blugi, șort, adidași, tricouri și fel de fel de bluze. Nimeni nu te invită în mod formal să vii îmbrăcat așa. Există locuri publice unde se indică pe ușă că nu este admisă o atare relaxare vestimentară.

Greu să te descurci în toate astea, cu atît mai mult cu cît se adaugă tot felul de tradiții ale locului! Ce te faci cu cei care se simt foarte elanți sau se simt foarte bine cînd sint îmbrăcați în „port național”? Pentru această situație, mai că merită să deschidem o discuție specială. Acum îmi dau seama că problema la care ne referim este de ordinul adecvării, de care românii se sînchiesc mai puțin. Să vă dau un exemplu la care țin, este vorba de povestea lui Nastratin Hogea și hainele bune. Pentru cine nu o cunoaște o rezum. A fost chemat odată la o nunță și el s-a dus îmbrăcat CASUAL, dacă nu cumva chiar SNEAKERS, ce-o fi însemnat *sneakers* la turci? Oamenii l-au așezat în capătul mesei și abia dacă a apucat să roadă un os. La nunta următoare și-a procurat haine noi și efectul a fost imediat, l-au pus în capul mesei și l-au adus în farfurie coadă berbecului gras. Atunci, el a început să-și moaie mînecele caftanului prin sosuri și să spună: *mîncați, haine scumpe, aici numai voi vă bucurați de respect!* A greșit Nastratin, a greșit cu certitudine! Cînd nesocotești convențiile, fie ele și vestimentare, nu ești tu cel îndreptățit să fii supărat.

MARIANA CELAC

Restructurare Bucharest style

Cine vrea să comită o grozăvie urbanistică neapărat într-o zonă protejată a Bucureștiului nu are prea multe probleme. Cu impetus, persuasiune, relații, rezepeziune de manevră, totul se desfășoară cu acte în regulă. Iată cum se face treaba. Se întocmește un proiect (de arhitectură) care mai omite pe ici, mai truchează pe dîncolo, dar promite cu mina pe inimă că prescripțiile *Codului civil* sint ardate întocmai, drepturile comunității vor triumfa, recomandările *Monumentelor istorice* se respectă cu sfințenie, caracterul istoric al locului va dăinui în vecie, iar mediul ambiant nu are decît de cîștigat. Sumedenie de semnături și ștampile, toate de la instituții cu autoritate și specialiști cu parafe personale puse la vedere pe planșe, avize, aprobări, certificate și autorizații confirmă că legea a fost de față și a fost respectată în litera și spiritul ei. Între timp, cu încredere că autorizația oricum va ieși, se trece la execuție. Aici utoala șantierului devine esențială: în fața faptului împlinit, mic sau mare, orice contestație pierde și ultima șansă. Iar autoritățile care au prezidat operația, au parafat, au ștampilat, au avizat, lasă capul galeș pe o parte, te priveșc în ochi și îți spun că totul este OK. Iar de-or mai fi greșeli și imperfecțiuni mici pe ici, pe colo, ai o cale magistrală de a lămuri lucrurile: justiția.

Aici afacerea se termină. Grozăvia s-a transpus în material definitiv cu acte în regulă, că e vorba de un colos gata să strivească o conductă din care bem toți apă sau o coșmelie în rezervația istorică a Bucureștiului. Încilceala, năclăiala, șirul interminabil de complicități, inadvertențele și minciunile, presiunile și felicitațiile presărate pe tot parcursul procesului administrativ fac din recursul la justiție o cale închisă pentru un om cu un psihic normal. Oricum, o cutumă de o remarcabilă forță e gata instalată: dacă vrei să-ți faci interesul – așa procedezi: un dosar perfect cu toate aprobările în regulă și un șantier care merge cu viteza luminii. Rețeta nu are cum să nu reușească.

Iată un caz. Într-o piațelă (altădată) interesantă din zona protejată a Bucureștiului (după colț e una din marile artere centrale) se află (mai bine zis, se afla) o căsuță cam de la 1900, de dimensiuni foarte modeste: marchiză de metal forjat între două coloane cu capitelașe și un mic fronton, două (cred) ferestre, la dreapta, două, la stînga, acadramente de stuc, totul sub un acoperiș în patru ape cu streșină; retrasă de la stradă, casa are gard și porțiță, vrej de viță, curte cu arbori, totul pe o parcelă foarte mică. Casele vechi (unele foarte vechi) din jur, roase de ruină și sărăcie, ar invidia promisiunea conținută în autorizația emisă pentru vecina lor: restaurare cu păstrarea tuturor caracteristicilor arhitecturii și ambiantei locului, cu mansardare care să ridice standardul de locuire. Regenerare înțeleaptă, cu alte cuvinte.

În realitate, lucrurile arată cu totul altfel. În sumar, bilanțul acestei operații arată cam așa: casa veche de la 1900 a fost desfăcută, toate detaliile au dispărut, în locul ei s-a ridicat o coșmelie de beton armat cu parter și etaj ieșit în consolă și care lasă, trebuie să recunoaștem, o geană pudică de aer (de lumină nu mai poate fi vorba) să ajungă la ferestrele vecinilor. S-a extins un spațiu de locuit precar pentru locuend este plasat. A fost în schimb suprimate în întregime singura rațiune a păstrării unei clădiri extrem de modeste în centrul centrului unei metropole: conservarea unei formule pe care comunitatea se angajează să o protejeze deoarece fixează în arhitectură și într-un aranjament urban caracterul istoric al orașului.

Fiecare detaliu al acestei operații este marcat de aproximații, eludări, ajustări, aberații, inexactități – toate mici, toate ignorate (aș înclina să cred că nu o întîmplător) de tot felul de instituții. Regenerarea centrului istoric *Bucharest style* a primit încă o binecuvîntare – a tuturor autorităților și a numeroși specialiști care au semnat actele coșmeliei de beton armat.

Uriașul dosar nu a reușit nimic din ceea ce trebuia să facă – să convingă interesul privat că are datorii față de spațiul orașului, că în materie de regenerare urbană interesele comunitare nu sint mofturi, iar legea e lege.

Rezultatul nu seamănă cîtuși de puțin. Pe caldarîmul nenorocit al vechilor cartiere o procedură amenințătoare pentru refacerea Bucureștiului a ieșit încă o dată victorioasă. Fără îndoială, într-un centru metropolitan care se înfîmplă să fie și rezervație istorică, pasiunile, interesele și energiile de construcție au o vitalitate ieșită din comun și pot fi cu greu contenite. Dar ce înseamnă autoritatea administrației publice și instituțiilor, fie ele locale sau mai puțin locale, dacă prezidează la instalarea celor mai păcătoase și mai corupte cutume? Cum se face că în fața unor derapaje flagrante, a unor greșeli nerușinate, solemnii reprezentanți ai administrației te trimt negreșit în justiție? Se știe doar foarte bine că tu te vei duce, măcar pentru că ai ceva mai bun de făcut pe lumea asta. Și, oricum, nimeni nu dărimă beton armat. Lanțul slăbiciunilor – deh, oameni sintem – va funcționa mai departe. Iar grozăviile arhitecturale, bătute în material definitiv, acolo vor rămîne, împreună cu ideea neferică că la alții o fi altfel, dar la noi lucrurile așa se fac. *Bucharest style*.

Înarmați cu legi, norme, regulamente, comisii de tot felul, privim de pe margine cum mulțime de operații microscopice conservă defectele istorice și eșecurile urbanistice ale Bucureștiului și cum calitățile orașului se duc pe apa simbetei. Iar autoritatea publică crește și înflorește și, cîteodată, ne mai informează cum că reforma radicală a *system*-ului său merge înainte.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Dialog cu o ușă de autobuz

Pe vremea cînd eram student, am asistat la un dialog între colegul meu George Arion și o ușă de autobuz. N-a fost o fanfanie la lui George Arion, ci una a hazardului. Lucrurile s-au petrecut astfel:

Ușile autobuzurilor cu care călătoream amîndoi se deschideau și se închideau, la comanda șoferului, cu ajutorul unui dispozitiv pneumatic. Din cauza unui racord netanș, pe unde se pierdea aer, la fiecare oprire și plecare a autobuzului se auzea un șuierat-pleșcăit-gîjîit curios, ceva de genul:

– Pîșc-ț-șsc-psa-psa-și!
– S_mîș-s_mîș-ceap-ș-tica-pas!
La un moment dat, printr-un joc al întîmplării, care nu se repetă, probabil, decît la o mie de ani, s-a realizat următoarea combinație de sunete:
– Cît-e-cea-sssul?
Întrebarea părea rostită în șoaptă, pe un ton conspirativ, de un individ profund îngrijorat, din spatele nostru.
George Arion, amabil și prompt, s-a uitat la ceas și a răspuns:
– Zece și jumătate.
Dar în clipa imediat următoare, cău-tîndu-l cu privirea pe cel ce-i adresase întrebarea, a descoperit că în locul reșpăritului nu era absolut nimeni. Uimit, s-a uitat atunci întrebător la mine, iar eu i-am confirmat ceea ce i se părea incredibil:
– Nu e absolut nimeni. Ai vorbit cu o ușă de autobuz.

Nu i-am mai spus, că să nu-l enervez prea tare, că dacă mai așteaptă o mie de ani ar putea să audă și un „Mul-țu-messsc!”

DIN SUMARELE VIITOARE

• *Interviuri cu: Renate Weber, președinta Fundației pentru o Societate Deschisă; Mariana Stoica, deputat PD, autoarea proiectului de lege pentru dezincriminarea prostituției; Eliot Sorel, președintele Asociației Mondiale de Psihiatrie; I. Bogdan Lester despre Turnul khazar de Andrei Cornea; Andrei Marga: „Diversificare și fragmentare”; Gabriela Adameșteanu „Despre ambiguități și incompatibilități”; Mihaela Miroiu: „Antifeminism”; Irina Nicolau: „Maria noastră”; Florin Müller: „Pereastră germană în istoriografia românească”; Al. Zub: „Idei apăsene în spațiul românesc”; Sanda Golopenția: „Iată cum am pierdut un savant de mare cultură”; Claudiu Secașiu: „Noaptea demnitarilor (5-6 mai 1950)”*
• *Supliment gratuit: Scrieri în închisoare*

Manualele de istorie

Clasa a XII-a: Istoria românilor de la 1821 pînă în zilele noastre

Manualul pentru clasa a XII-a "tratează ultimele două secole ale istoriei românești. Studiarea acestei perioade a fost alfit de ideologizată în anii '80, încît după revoluție era vitală apariția unui manual radical modificat. Schimbarea așteptată nu s-a produs însă decît parțial.

Și în clasa a XII-a elevii sînt îndocri-nați în spiritul izolaționismului, ceea ce a dus la ignorarea factorului extern în istoria ultimelor două secole. În special, frap-ează neluarea în considerare a mode-lului occidental în referințele la procesul de modernizare a societății românești, deși Constituția, instituțiile moderne, chiar și moda au fost pur și simplu copiate din Occident.

Nu se vorbește nici măcar despre influența franceză (alif de puternică) sau despre rolul studiilor făcute de tinerii români în Vest, ori despre importanța relațiilor lor personale în realizarea marilor obiective naționale. Totuși, faptul că acești tineri au aderat la ordinele masonice (din care făceau parte importantii oameni politici occidentali) a determinat în bună măsură susținerea cauzei românești pe plan internațional, în secolul al XIX-lea. Exemplele în acest sens sînt numeroase: frații Brătianu, Bălcescu, Kogălniceanu etc.

Sînt trei lecții despre Revoluțiile de la 1848, dar nu se spune un cuvînt despre ceea ce se întimpla în restul Europei, în același an. Dar exemple se pot găsi și la alte capitole. Astfel, cu excepția a două-trei vorbe despre atentatul de la Sarajevo, nu se spune nimic despre ceea ce a determinat primul război mondial.

Un aspect interesant se găsește în capitolele referitoare la instaurarea comunismului. Impresia creată aici este că puterile occidentale poartă vina acestei nenorociri. Acuzățiile de trădare, mitul laltă etc. ignoră faptul că, pînă la urmă, sovietizarea a fost realizată de Uniunea Sovietică, nu de SUA ori Anglia.

Minoritățile "beneficiază" de aceeași lipsă de atenție întîlnită în manualul de clasa a XI-a. Dacă se dau cifrele *Recensămîntului* din 1930 și se spune cîteva despre deteriorarea situației evreilor, precum și despre asasinatelor din timpul Statului Național Legionar (septembrie 1940 - ianuarie 1941), în schimb, politica lui Antonescu în "problema evreiască" este prezentată pîntîritor. Se ajunge astfel la situații ridicole, de genul menționării lagărelor de muncă din Ucraina, fără a se spune că ele au fost destinate evreilor. Dar sub Antonescu au avut loc deportări, rechiziții și, mai ales, au murit zeci de mii de evrei, așa că, ne place sau nu să credem, suferințele evreilor sînt o pată neagră (dar reală) a istoriei României, ce trebuie menționată.

Probabil pentru a fi în pas cu vremurile, cei doi autori ai manualului fac un mit istoric din spiritul democratic manifestat de români. Dar cum se poate vorbi despre "un regim democratic instaurat prin legea fundamentală din 1866" (p. 154), cînd nici măcar în Anglia ori SUA nu se poate spune că era democrație în sensul înțeles astăzi, ci doar cel mult un regim politic liberal? Ce să mai vorbim de România, unde multe aspecte care impuneau acest cadru liberal, conform Constituției din 1866, nu erau respectate efectiv, astfel că regimul putea fi numit doar cu multă bunăvoință unul liberal (în înțelesul occidental al termenului).

Prezentarea idilică a democrației interbelice duce la ignorarea completă a particularităților acestei epoci și, totodată, la trecerea cu vederea a numeroaselor deficiențe ce caracterizau democrația românească. De aceea, deceniului IV (perioada declinului democrației) i se alocă un spațiu neglijabil. Așa se face că

regimul autoritar al lui Carol al II-lea pare mai degrabă o fantezie a regelui, nicidecum rezultatul evoluției vieții politice de la noi și a contextului existent în Europa.

În mod surprinzător, regimul comunist este tratat neglijent. În doar 11 pagini (cca o zecime din cît îi este alocat perioadei interbelice, care a durat 22 de ani), se expediază ultimii 50 de ani, deși, pentru a înțelege România de astăzi, cunoașterea regimului comunist este mai importantă decît a oricărei alte perioade din istorie. Nu mai spunem că, de multe ori, această lecție nici nu se mai apucă a fi parcursă în clasă. Așa s-a întimplat în anul școlar recent încheiat, cînd clasele a XII-a au fost anunțate la începutul trimestrului III că vor termina mai devreme cu două săptămîni, dar, pînă atunci, planificarea orelor fusese făcută și aplicată pentru un an școlar normal. În plus, programa de bacalaureat excludea această ultimă lecție.

Ceea ce este periculos la acest capitol este ambiguitatea cu care e privită perioada comunistă. Se vorbește despre aberațiile sistemului politic, dar apoi, cu totul straniu, se citează fără alte comentarii din Constituția din 1948 (cel mai absurd act fundamental comunist) doar articolul 3: "întreaga putere emană de la popor" (p. 375), care nu spune nimic. Tinerii care învață din aceste manuale nu au cunoscut pe viu comunismul și, după cum se vede, nici nu îl pot cunoaște la ora de istorie. Argumentul că nu există bibliografie nu stă în picioare. Chiar manualul citează cîteva lucrări care tratează bine anii aceștia și ar fi putut constitui o bună bază de discuție.

Deși au fost scrise pentru a acoperi o perioadă scurtă de timp, aceste manuale sînt folosite și acum datorită împotmolirii reformei. Introducerea manualelor alternative (care a debutat în vara lui 1997) se va produce la ultimele clase de liceu peste cel puțin trei-patru ani. Deocamdată, se folosesc aceste manuale.

Din păcate, înghețarea reformei nu este singurul obstacol în calea refacerii manualelor de *Istoria românilor*. De ce? Lipsa banilor (alif de invocată) este mai mult un pretext decît un argument real. Adevărata piedică în calea scrierii unor alif de manuale ține de voința politică. Mulți profesori, dar și factori de decizie din MEN, cred, din păcate, că istoria trebuie să fie o pepinieră de patriotism. Cu alte cuvinte, este patriotic să ascuzi ceea ce nu îți place, este patriotic să îl denigrezi în voie pe "celălalt" (turc, grec, maghiar). Se consideră, în fond, că este patriotic să ne mințim copiii că istoria a fost așa cum ne-am fi dorit-o noi. Nu ar fi oare mai potrivit ca istoria să dezvolte spiritul critic al cetățeanului în formare?

Dan Hera

* Mihai Manea și Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor de la 1821 pînă în zilele noastre - manual pentru clasa a XII-a*, București, editura *Didactică și Pedagogică RA*, 1997

Transportul la comun

După statisticile RATB, cele mai vechi tramvaie (1171) au fost construite în 1955, la fostul ITB, și apoi modernizate în anii '70-'75. Cele mai vechi troleibuze au peste 12 ani (8 ani este norma de casare), iar cele mai vechi autobuze sînt construite în 1977. Reparațiile care se fac la uzina proprie și la *Faur SA*, pentru vehiculele vechi și foarte vechi constau în "cîrpi de azi pe mîne", după spusele unui șofer de autobuz. Vatmanul cu care am vorbit ne spune despre tramvaiul pe care lucra că e un "fier ruginit". Care sînt riscurile pe care le întimplați lucrînd pe un asemenea vehicul? "Se poate întimpla orice: derriere, blocaj etc.", spune el. Dacă raportează superiorilor, i se spune că acestea sînt riscurile meseriei. Pasagerii? Ei de ce-ar risca? Asta nu mai interesează pe nimeni.

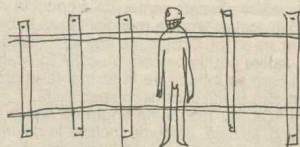
Un controlor de trafic spune că o-rarul sosirilor, plecărilor și duratele traseelor sînt foarte bine stabilite oarele: autobuzul 336 circula la un interval de minim 3 min., max. 6 min., 311 la fel, tramvaiul 16, 5-8 min, 601, autobuzul pentru studenți, 15-25 min. În stația autobuzului 336 din fața *Spitalului Municipal*, o tînără așteaptă autobuzul de aproximativ 15 min. De ce se așteaptă cîte 15-20 min. în loc de maxim 6 min.? "Traseele sînt deviate din cauza lucrărilor care se fac în București, vehiculele vechi ne fac probleme, parcul circulant nu acoperă în procent de 100% cererea etc.", găsește rapid explicația controlorul de trafic.

Autobuzele care vin de la gară sînt pline de genți, valize, saci de porumb, găini, giște, brînză, ceapă ș.a.m.d., toate pe fundalul aglomerației obișnuite (stațiile din jurul gării se aglomerează cam la zece minute). Pe traseele via Gara de Nord nu se suplimentează parcul circulant, iar sîmbăta și duminica se lucrează cu un parc circulant de 60-80% față de parcul din cursul săptămîinii. Se ține totuși seama că unele întreprinderi lucrează sîmbăta și se fac suplimentări. În orele de vîrf, cererea pentru liniile din zona centrală este acoperită în proporție de 87%, iar pentru celelalte linii în proporție de 60%. În zona Republicii se circula în permanență cu ușile abia închise. Pentru persoanele cu handicap, accesul într-un mijloc de transport în comun este practic imposibil. Chiar dacă nu există o dispoziție

legală în acest sens, RATB ar putea aduce mașini accesibile tuturor, fapt care, după estimările *Grupului de Studiu pentru Problemele Handicapaților*, ar duce și la o mîrire a clientelei RATB-ului cu 10%.

În situații excepționale (spectacole, concerte pe Stadionul Național), primăria comunică RATB-ului ce trasee trebuie suplimentate sau se înființează trasee speciale. La partidele de fotbal, RATB-ul preferă să ascundă și vehiculele existente la loc sigur, așa că ce să mai vorbim de suplimentare. La meciul România-Columbia, RATB a înregistrat pagube de 22 milioane lei - scaune rupte, geamuri sparte.

RATB-ul se plinge de un procent de fraudă cauzată de neplata biletelor de călătorie de 18-20%. Încasările din amenzi reprezintă doar 2% din totalul sumelor rezultate din vînzarea biletelor și abonamentelor. Costul unui bilet acoperă 40% din cheltuielile RATB-ului, restul fiind suportat de primărie.

Care este parcul circulant pe care RATB-ul îl oferă bucureștenilor în 1998? Pentru sezonul cald: 320 tramvaie, 200 troleibuze, 834 autobuze, iar pentru cel rece: 378 tramvaie, 220 troleibuze, 350 autobuze. Fără diferențe prea mari față de 1997 (pentru vară: 420 tramvaie, 190 troleibuze, 800 autobuze; iarnă: 450 tramvaie, 210 troleibuze, 503 autobuze).

Înainte de 1989, RATB-ul primea de la NKVD directive de perturbare a transportului în comun ca să ne urim unii pe ceilalți și să putem fi mai ușor manipulați. Astăzi nu se mai primesc directive, dar sistemul continuă să funcționeze prost (deși s-au adus în perioada 1991-1997 mașini noi: 914 autobuze, 210 troleibuze și 87 de tramvaie). Deocamdată, RATB se bazează pe capacitatea de necontestat a românului, adică aceea a "cîrpii de azi pe mîne".

Alice Taudor

Șanse egale la educație

Fundația Phoenix și Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) au organizat, marți 21 iulie a.c., o conferință de presă cu tema: "Șanse egale la educație - Soluții posibile pentru comunitatea romilor". Au fost prezentate o serie de publicații realizate și experimentate prin intermediul unor proiecte ale *Fundației Phoenix* ce vizează egalizarea șanselor pentru comunitatea romilor și pentru alte minorități naționale în context intercultural.

După datele recensămîntului din 1992, în România trăiesc 409.723 romi. Cifra nu este însă una reală, deoarece multe persoane refuză să se declare ca aparținînd acestei etnii. Și asta, în principal, datorită sentimentelor restului populației față de aceștia. Liderii romi afirmă (neargumentat) că cifra s-ar ridica la 2-3,5 milioane romi, în timp ce instituțiile europene consideră că sînt 1-1,8 milioane.

Indiferent de cifre, situația romilor reprezintă o problemă din punct de vedere social, educațional. În acest sens, cei implicați încearcă realizarea unor programe de atragere a copiilor romi în instituțiile de învățămînt prin publicarea de manuale bilingve (român-romani și maghiar-romani), organizarea de tabere/seminarii de pregătire. În prezent există 19 clase cu predare în limba maternă (romani), opțional, iar din acest an a fost înființată o secție de 10 locuri la *Facultatea de Limbi Străine*. Interesant de observat este și procentul de 0,1% romi cu studii superioare din numărul total de persoane cu studii superioare (*Recensămînt 1992*).

Minoritatea roma așteaptă acum redactarea și semnarea unei *Carte Albe* și constituirea unei *Comisii Interministeriale*, care să realizeze și să pună în aplicare "Strategia de integrare și egalizare de șanse a romilor". (M.C.)

CRONICA DE CARTE

D.C. MIHĂILESCU

Oameni de prisos?

Partizani, dar pe dos

În vara lui 1973, când treceam în anul doi la *Filologia* bucureșteană, am optat ca „practică productivă” pentru „culegerea de folclor pe Valea Topologului” și „realizarea unei monografii a zonei etnografice *Suici-Sălătruț*”. Finețe proaspăt cosite, imperii de senzații, nopți cu lună plină, cură de brînzetură la moașa Tuțulan, țărani ciudați, pitorești prin suceală, argeșeni ațoși, cu vorbire piezișă. Plus, firește, inevitabila, binecuvîntată țuică rece-n miezul zilei de arșiță, grație sfințului motiv că „informatorul popular” (adică sursa etnologică) nu-și poate etala niciodată tradiția „pe uscat!”.

De ce mi-am adus, brusc, aminte tocmai acum – citind documentele adunate de Ioana Arnăuțoiu – de vara aceea? Pentru că atunci am auzit prima dată un țărăn pronunțînd cuvîntul „partizan”. Era un bătrîn scund și pișicher, numai piele și os, cu ochi ca licoarea de prună, și supărat că-i călcase dihorul băătura și care, înaintînd pe deal ca-n somn, într-un soi de halucinantă levitație, ne-a dus să ne arate „*jacul fără fund*”, undeva într-o vîgăună de spălmă și visare. Țin mîntre că atunci am înțeles – simultan – ce va să zică *Lichtung* heideggerian și „*ocol de lumină pe tăpașanul prăvălatic*”, la Sadoveanu. Și tot atunci spulberîndu-ne vraja, moșul ne-a șoptit cu mister: „*mai demult, pe aici treceau partizanii!*”.

Chestia asta ne-a siderat și ne-a supărat. Pentru leatul meu, „partizan” însemna exclusiv Alioșă, adică bolșevismul lupînd aprig în munte împotriva bandelor hitleriste. Ori sîrbii mustăcioși ai lui Tito, din filmul *Kozara*. Trecesem, bineînțeles, literatura cu partizani încă demult la capitolul butaforie de propagandă și nu credeam o iotă din poveștile cu trenuri aruncate în aer pe poduri de ciferiști lui Gheorghiu-Dej, din filmele cu oferași copii de trupă făcînd minuni de vitejie, ori din piesele de la teatrul radiofonic, cu neînfricatul ilegalist Andrei, jefîndu-și și uibirea pentru o Marcela Rusu pe post de Ana Pauker și triumfînd prin tăcere sub tortură ș.a.m.d.

Pentru ca, dintr-o dată, pe neașteptate, să citeș în ochii aceluia bătrîn de sub munte toată mîndria, nostalgia, venerația cu care-i evoca pe partizani. Care partizani?!? Abia atunci aveam să înțeleg că totul fusese aievea... dar, de fapt, invers! Că, în fapt, adevărații partizani din munți nu „*sabotaseră mașina de război germană*”, ci se opuseră sovietizării României. Că nu erau oamenii lui Bodnăraș, ci ofițeri educați în cultul marșalului Antonescu sau foști legionari, sau manişti, ori liberali, oricum: anticomuniști, nicidecum „*expresia voinței populare de înlăturare a regimului burghezo-moșieresc și de instaurare a socialismului birurilor în patria noastră*”. Nu comsomoliști, ci adoleșcenți din Frățiile de Cruce. Etc.

Însă adevărata dimensiune și specificul rezistenței anticomuniste din munții României, în Făgăraș ori Semic, în Rodnei, Maramureș ori Dobrogea, abia după 1989 aveam să le înțeleg. Mă alină oarecum faptul că n-am fost nici pe departe singurul în această situație. Ce-i drept, de situat sînt situat cam inconfortabil, adică la mijloc de maximaliști și minimaliști. Să mă explic.

Patima și calculul rece

Din foamea (cam neroadă) de sondeje cu subiect strict politic, nimeni nu s-a gîndit să verifice efectele produse în mentalul nostru colectiv de revelațiile istoric-documentare de după 1989. Cu alte cuvinte, să măsoare impactul provocat, de pildă, de *Memorialul durerii*. Sau să chestioneze diverse categorii de public

Ioana-Raluca Voicu-Arnăuțoiu, Toma Arnăuțoiu. *Grupul de la Nucșoara*, editura Vreema, 926 pp.

despre legitimitatea acțiunii „*grupului de la Nucșoara*”, ori despre figura și destinul Elisabetei Rizea, ori să-i descoasă pe cei care au citit cele două volume, *Brazil se frîng, dar nu se îndoiesc*, de Ion Gavrilă-Ogoranu. Să cuantifice, anume, revolta sau neîncrederea noastră, simpla compătimire, indiferența, admirația, blamarea, impulsul vindicativ sau plictisul, mania resuscitării trecutului sau, dimpotrivă, alergia la revelație. Marea noastră rezistență la... ideea de rezistență!

Există, pe de-o parte, reacția de autoapărare prin minimalizare, potrivit căreia rezistența în munți va să zică ceva cu totul nesemnificativ, o mină de fugari și hoți – dezertori, chiaburi neposedăți, legionari, cițiva popi, sumane negre, liceeni cu gust de aventură, fie filhară de codru pur și simplu, fie romantici animați de rusofobie și de legende locale cu haiduci, oameni de prisos, pe care regimul lui Groza, Nicolăi și Co era perfect indituit să-i extermină.

La cealaltă extremă, varianta maximală, potrivit căreia fenomenul românesc a fost unic, cel mai strălucitor exemplu de anticomunism, față de care revoluția maghiară, Praga '68 ori Gdanskul au fost mofuri. Chiar un cap caldant, un latinist și germanist, precum Gheorghe Ceaușescu, scrie în prefața cărții de față că, deși „*România n-a avut un moment de legitimă și spectaculoasă explozie, asemenea celorlalte popoare aflate sub jugul rusesc, ea a oferit lumii spectacolul, prea puțin cunoscut, al unui război de partizani dus de prin 1947 pînă în 1962*”. Mai ponderat și, deci, mai credibil, este Nicolae Henegariu, tot în deschiderea acestui volum: „*În Balcani, încercările de împotrivire armată anticomunistă au fost repede înfrînte; este cazul notabil al cetnicilor sîrbi ai generalului Draja Mihailovici, care nu au rezistat nici un an de la terminarea războiului. Cele două mari mișcări de rezistență din vestul Ucrainei, sudul Poloniei și Slovacia (...) erau mișcări armate structurate, cu un comandament unic; au fost înfrînte însă în mai puțin de patru ani. Mișcarea de rezistență din România a luat ființă spontan, fără organizare centrală. Mișcarea Națională de Rezistență, condusă de generalul Aldea, nu a exercitat o influență asupra numeroaselor grupări de luptători, ce aveau legături aleatorii între ele. În toți munții țării s-au format grupuri de rezistență sau au existat chiar luptători răsleți (cum a fost Pașca în Maramureș) care au operat o îndelungată rezistență trupelor de securitate. Această structurare pe nuclee mici, cu numeroase legături cu populația locală, cu o mare mobilitate și modalități de aprovizionare lesnicioase, fără un comandament central fatalmente greoi, explică îndelunga activitate și deosebita capacitate de rezistență a luptătorilor din munți*”.

Dar dacă formula „*război de partizani*” este o exagerare ce riscă să producă reacții contrare celei scontate, în schimb, persiflarea fenomenului este la fel de pernicioasă. Din acest punct de vedere, zonele de grandilocvență și excesul de patetism al *Memorialului durerii*, deși au atras (tocmai grație îngroșărilor) publicul „visceral”, adică ignoranța ahtiată de melodramatic, riscă să genereze destule rezerve bunului-simț, echilibrului, spiritului critic. Iar de la rezervă la negare – sau la nepăsare – nu e decît un pas...

lată de ce, cînd am văzut-o pe Ioana Arnăuțoiu în *Memorialul durerii* – figură exemplară prin sobrietate, prin tăcerile lungi și grația tristă, uimită, spiritualizată – cu afit mai mult am fost atras de firescul ei profund cumpănit. „*Zece ani au stat în munte*”, povestește Elisabeta Rizea

despre cei cărora le dedică Ioana Arnăuțoiu această carte („*părinților mei Maria Plop și Toma Arnăuțoiu*”: cînd au născut-o, în 1956, acolo, în munte, „*i-au făcut o copăilă de coajă de brad și au cusut-o cu rășină să nu curgă și să-i facă bine. Pînă au făcut și ei rost de o copăie. Și noi le duceam cînd le puteam duce, cînd nu puteam, nu le duceam și răbdau*”) (*Povestea Elisabetei Rizea din Nucșoara*, ed. *Humanitas*, 1993, p. 27). Ioana Arnăuțoiu avea toate motivele să se dezlănțuie patetic, răzbușător. Tatăl i-a fost executat în 1959, mama i-a murit în închisoare în 1962, iar ea a aflat adevărul nașterii sale abia după 1989. Și totuși, a ales tonul sec, dar cu atit mai elocvent: „*În anul 1992, cînd am văzut pentru prima dată un dosar de anchetă al securității, nu m-am gîndit nici o clipă că voi scrie o carte. Cerusem cu insistență să citeș anchetele și procesul lui Toma Arnăuțoiu, pentru că aflasem după decembrie 1989 că este tatăl meu. Mă interesa să descopăr cît mai multe lucruri despre ultimii zece ani din viața lui și a mamei mele, Maria Plop, precedenți detenției și morții lor. De asemenea, eram interesată să știu cum au fost ca oameni, neavînd nici un fel de amintiri despre ei, de la vîrsta de doi ani cînd am fost despărții unii de alții*”.

„Haiducii Muscelului”

Cine a citit mărturia lui Cornel Drăgoi din cartea cu Elisabeta Rizea, citată mai sus, se va descurca mult mai lesne decît neofitul în hățșul nu o dată aiuritor al ediției de față. Să oferim cîteva repere.

Grupul Arsenescu-Arnăuțoiu a luat ființă în 1949 în sudul munților Făgăraș și a acționat (Iezer-Păpușa, Leaota) pînă în 1958. Pînă în iulie 1949, au acționat împreună, după care se desfac două grupuri: Arsenescu, adept al acțiunilor de forță („*Tot timpul spunea că a început războiul în Balcani. Nu avea nici un fel de considerație față de ceilalți membri ai bandei*”), se consemna în 1958 într-un interogatoriu al lui Arnăuțoiu), rămîne cu 5-6 oameni, după care, în 1950, se retrage singur, sînd ascuns pînă în 1959, cînd este trădat și arestat; Toma și Petre Arnăuțoiu, cei din familiile Chirca și Jubleanu și alți cițiva acționează compact pînă în primăvara lui 1950, după care – fidel echilibrului său – Toma Arnăuțoiu se desparte de violentul, nestăpînitul Ionel Marinescu și de Jubleni. De altfel, din motive lesne de priceput (condițiile vitrege, riscurile, diferențe temperamentale, trădările etc.), relațiile dintre grupuri și din interiorul acestora nu aveau cum să fie scutite de convulsii (v. de ex. p. 420). Securitatea le notează sec și tendențios: „*Bănuindu-se reciproc de neîncredere, membrii bandei s-au asasinat între ei. Astfel, teroristul Chirca Ioan a fost împușcat de teroristul Mămăligă Gheorghe, care la rîndul său a fost împușcat de la 6 iunie 1950 de teroristul Marinescu Ioan, și Marinescu Ioan, la 7 septembrie 1952, a fost ucis de inculpații Arnăuțoiu Toma și Petre*”, p. 496.

(A se vedea nuanțele propuse de editor la p. 497.)

Colonelul Gheorghe Arsenescu, n. 1907 la Cîmpulung Muscel, era fiul învățătorului Ion Arsenescu (și acesta fost militar decorat, v. tabloul rudelor colonelului, foarte instructiv, la p. 250). El aștepta în 1949 „*semnalul de la Timișoara*”. În 1948 se produsese în „*lagăr*” sciizina lui Tito, iar în 1949 începuse la noi colectivizarea forțată. Arsenescu vorbea de o întreagă rețea în munți, cu generalul Carlonț la Vilcea, colonelul Uță pe Semic, generalul Dragalina în munții Olteniei, legionarul Apostol pe valea Argeșului. Cit se autoiluziona, cit era îmbărbătarea emulilor („*ne-a vorbit, declară Cornel Drăgoi, despre vechea poveste, că în curînd va începe războiul, cînd americanii ne vor da arme și se va înnegr cerul de avioane*”) și cit va fi fost organizare prestabilită – ne va spune istoricul de meserie, „*Recunosc, avea să declare Arsenescu la interogatoriu în 1960, că celorlalți membri le-am spus că ar exista și în alte părți în munți asemenea grupări*”, dar „*au fost afirmații ireale*” (p. 98).

Istoricul, deci, va culege, normal, din acest volum compus din declarații la anchete, rapoarte ale Securității, procese verbale, sentințe de tribunal, rapoarte ale execuțiilor prin împușcare etc., o mulțime de date, spre a le corobora cu documente similare. El va putea evalua într-adevăr cantitățile de armament, unorii de-a dreptul ridicole, deținute de „bandiți” (v. de ex. pp. 59, 65, 70, 211, 537, 545), va înregistra maniera, de obicei rezonabilă, în care se aprovizionau fugarii (tot ce *Securitatea* considera ca fiind „*jefuire*” era fie dat de bunăvoie de către ciobani, fie plătit, fie dat pe bon, spre a oferi o justificare cit de cit „legală” rechiziționării, v. pp. 331 ș.u., 389, 415, 418, 467), va cîntări relația dintre cele 16 condamnări la moarte și zecile de sentințe colaterale (v. p. 707 ș.u., 739 ș.u.), ca și faptul că unii dintre cei judecați și condamnați în 1950-52 vor fi din nou condamnați și întemnițați, pentru aceleași capete de acuzare, în 1959!

În schimb, *Amatorul* (viitor prozator sau actual moralist) va consemna jurămîntul „*haiducilor*” (p. 83, „*să mă fac haiduc pentru a lupta la salvarea Patriei și neamului din ghiarele fiarelor comuniste-bolșevice și de sub jugul greu al rușilor*”), va decupa figura păgubosului trădător Benone Milea, colaborator înșelat și, în final, executat (v. pp. 67-69, 91, 119, 300 ș.u., v. și E. Rizea, op. cit., pp. 118, 128), va consemna sinuciderea baciului Rotaru, arestat la p. 130, emoționantul inventar al lucrurilor Mariei Plop, la arestare (p. 725), va decupa – ca materie primă pentru orice se va scrie de acum încolo despre anii '50 – scrisoarea lui Toma Arnăuțoiu către președintele comitetului provizoriu al comunei Nucșoara (p. 233 ș.u.), dar, mai ales, același *Amator* va găsi aici contexte succulente pentru istoricul procedeelelor Securității și pentru psihologia instituției cu pricina.

De la surprinzătoare acces de obiectivitate (gen. p. 231, „*de remarcat că nu le-a luat toată cantitatea de brînză, iar la unii care aveau mai puțin nu le-a luat deloc*”), la maniera de trimitere a informatorilor (p. 253 ș.u., 318 ș. u.), de la securiștii deghezați în turși (pp. 334-339), la grupul „*acoperit*” Motrescu-Pasăre și căpitanul cel chior, trișiși să compromită prin comportament violent imaginea adevăraților fugari (v. pp. 474, 647, dar și ezităriile, interesante, ale Securității, de la pp. 395-397 și 401), de la învățămintele autocritice ale junei Securității (v. pp. 476, 478, 609) și pînă la minunatul raport al arestării (pp. 598-628) – adevărată pagină de antologie a temei –, cartea conține, în acest sens, o redutabilă cantitate de condimente.

În afara acestei zone, firește că întreaga însumare de evenimente, destine și documente lasă un gust ca de cenușă. Oameni de prisos? Adică, mai corect: un sacrificiu inutil? Cîta vreme vom continua să acceptăm a ne pune o astfel de întrebare și răspunsul ei va deveni posibil.

RODICA PALADE

Impresii după turneul prezidențial în Statele Unite

În declarațiile de după vizita sa în Statele Unite, președintele Constantinescu afirma că rezultatele demersului său se vor vedea în timp, „chiar în ani”. Într-o discuție avută în avion, după încheierea elapei Washington, domnul Constantinescu era chiar mai tranșant: în capitala americană s-a aranjat tot ceea ce era de aranjat, așa încât, în următorii zece ani, nici un președinte al României nu mai are ce căuta la Washington. La întrebările mele insistente legate de nerealizarea reformei – fapt afirmat deschis în declarația comună a Casei Albe și care ne situează tot în poziția de acum un an, adică de a fi încurajați, dar neeligibili pentru NATO – președintele Constantinescu mi-a explicat că, acum, demersul politic contează. Ca argument, mi-a dat de exemplu Slovenia, ale cărei performanțe economice rămân neînsemnate, fără un suport diplomatic extern pe măsură.

Este adevărat că singurele eforturi de integrare ale României în structurile euro-atlantice au fost făcute de președinte, ca urmare a multiplelor sale contacte la nivel înalt, la care se adaugă în mod fericit și această vizită în America. Dar, rămâne la fel de adevărat că, fără spatele tare al unei politici interne (restructurarea economiei în sensul unei economii de piață, rezolvarea problemelor trecutului etc.) demersurile externe, oricât de ofensive, rămân suspendate la nivelul dezideratelor. Cu atât mai mult cu cât, repet, declarația comună a Casei Albe consacră fără echivoc un întreg paragraf subiectului. Ulterior întrevederii celor doi președinți din Salonul Oval, purtătorul de cuvânt al Casei Albe, Michael McCurry, declara postulul de radio *Vocea Americii* un lucru similar: „Performanțele economice constituie, fără îndoială, un indiciu al măsurii în care România este angajată pe calea reformelor democratice și, mai ales, a modernizării economice. Este unul din semnele că țările aflate în această situație se pregătesc de aderare la instituțiile occidentale, între care și cele militare de securitate, cum este NATO”.

Abandonând convențiile diplomatice ale declarațiilor publice, în discuții parti-

culare, politologi, oficiali ai Departamentului de Stat sau tehnicienii de la Pentagon apreciau că situația României este mai proastă decât în urmă cu un an, cind președintele Clinton vizita Bucureștiul, după summit-ul de la Madrid. Suspendarea negocierilor cu Fondul Monetar Internațional și retragerea Băncii Mondiale din programele începute și nerealizate sînt semnale pertinente că în România situația nu evoluează într-o direcție tocmai bună. Poziția României în zonă rămîne un atu forte, dar nu suficient pentru ca țara noastră să fie preluată „așa cum este” de Alianța Nord-Atlantice. În privința achiziționării elicopterelor *Cobra*, prin încheierea afacerii cu *Bell Helicopters*, nu am auzit nici o opinie favorabilă. Un economist de origine română care lucrează de 18 ani la Pentagon în cadrul Biroului *resource-analize și integrare* afirma că achiziționarea unor asemenea aparate ieșite din uz ar fi „cel puțin dovada unei enorme naivități din partea românilor”.

Tot în Statele Unite, președintele Constantinescu a declarat public „că nu mai există corupție în România”. Nu știu dacă această afirmație i-a și convins pe oficialii americani. Căci, să nu ne amăgim, ceea ce vede cu ochiul liber oricare cetățean, și anume dispariția în neant a oricărui vinovat de afaceri crapuloase, nu poate scăpa analiștilor americani, angajați într-un parteneriat strategic cu România.

Fără a dori să privesc neapărat partea goală a paharului și înțelegînd pe deplin efortul președintelui de a face România cât mai ofertantă, în vederea atragerii unor investiții care să o facă normală, mărturisesc că, în tot acest peplu american, n-am încetat să măsoz distanța între imaginea țării noastre prezentată oficial și cea pe care o cunoșteam de acasă. Contactul cu marile firme și cu marii investitori americani îmi aducea în minte birocrația halucinantă conservată în straturile suprapuse ale ministerelor noastre. Acordurile de principiu încheiate în America au șanse mari de a rămîne la acest stadiu, alîta timp cît drumul unui *business* nu va fi simplificat.

În acest punct, care depinde însă de guvern și parlament, eforturile președintelui pot să rămînă zadarnice și chiar să pară o ironie a soartei față de realitatea internă împotmolită în marasm.

Exces de zel pentru o reușită prezibilă

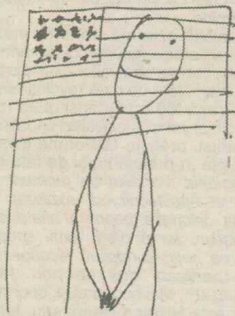
Am avut impresia că, parcă pentru a spori importanța vizitei președintelui Constantinescu în SUA (ceea ce nu era necesar), consilierii președintelui, alături de ambasadorul nostru la Washington, Mircea Geoană, s-au străduit să încarce programul președintelui cu multe „acțiuni” care nu erau de rangul unui șef de stat. Din cauza acestei succesiuni nebunești de întîlniri – este presupunerea mea – președintele a întârziat cam peste tot. Nu am găsit sensul discursului său de la *National Geographic Society* despre Delta Dunării și Marea Neagră – leagăn al civilizației europene, după cum nu am înțeles de ce a mers la Newseum, la *Memorialul Jurnaliștilor*, unde a oferit matrița unui ziar apărut în ilegalitate. (L-am întreb pe Petre Mihai Băcanu, unul dintre editorii ziarului, arestat atunci, dacă n-ar fi fost mai nimerit ca aceea matriță să se afle într-un muzeu al nostru. „Aici, mi-a răspuns Bă-

canu, măcar se uită cineva la ea...”)

De asemenea, nu mi s-a părut normal ca președintele să zboare, contra cronometru, de pe coasta de Est pe coasta de Vest și înapoi, cu sosiri în toilul nopții, orbecînd pe aeroporturi și prin hoteluri.

De asemenea, câteva mici detalii legate de stilistica actualiei echipe de la Cotroceni s-ar cuveni corectate:

– domnul consilier Dorin Marian (la care ne-am fi așteptat să fie puțin mai timid după întîmplările din primăvară) nu are de ce să se coboare la nivelul atacurilor unor ziariști, decît cu riscul de a

degrada nu propria sa persoană, ci instituția ce o reprezintă;

– în vizita de la Capela și Casa Română din Fairmont-California, deși era însoțit de o compactă delegație oficială, președintele Constantinescu a intrat singur în capelă. Restul, miniștri (între care domnul Andrei Pleșu), consilierii (între care doamna Zoe Petre) și ambasadorul SUA la București, James C. Rosapepe, au rămas afară, în căldură, fără nici un rost, căuind umbra mică a zidurilor la ora prînzului. În ceea ce-l privește pe ambasadorul Rosapepe, el a avut parte de un tratament de-a dreptul sportiv, călătorind în California cu noi, ziariști, pe un loc în spate, într-un autobuz delabrat și cu instalația de aer defectă;

– în sfîrșit, nu mi s-a părut de înălțimea instituției prezidențiale ca unul dintre consilierii ei să immortalizeze imagini cu un aparat mic de fotografiat, ca oricare turist, așa cum putea fi văzut domnul consilier Dan Petre, la Newseum.

Întîlnirile cu românii americani

În toate cele trei mari orașe pe care le-a vizitat, Washington, San Francisco și Chicago, președintele Constantinescu s-a întîlnit cu românii americani.

După experiența de la New York, din primăvară, unde președintele Constantinescu a fost admonestat printr-o manifestație că nu și-a respectat promisiunile electorale, acum, la Washington cel puțin, am avut impresia că întîlnirea cu românii a fost sterilizată. Ea a părut ceva între sindrofie (doamne în rochii lungi, de seară) și adunare sindicalistă (cu omagii, dar și cu revendicări întrerupte prin microfon tăiat), ceva între vanitate (oameni care se vedeau ținînd prima oară în viața lor un discurs) și frustrare (președintele, ca jucărie de lux, fusese adjudecat de alții) – totul în sediul mirobolant al *Băncii Mondiale*, o splendidă alcătuire din aluminiu și sticlă. Între discursuri triumfaliste și solici-

tări imperative, presat, ca de obicei de timp, Emil Constantinescu a găsit ieșirea, cred că singura inspirată: el le-a recomandat românii americani să se gîndească în primul rînd la ei înșiși, la realizarea lor, fapt care va aduce și binele țării.

Am constatat cu tristețe că și la distanțe uriașe, românii duc cu ei nesuferite apucături dibovite.

În California, atmosfera a fost mult mai destinsă. După slujba de la Casa Română, a urmat un picnic cu, firește, mititei, muzici, recitări și discursuri, întrebările inocomode fiind amalate, într-un asemenea cadru, în multă voie bună.

La Chicago am ajuns pe la două noaptea. Președintele Constantinescu a fost întîmpinat pe covor roșu, desfășurat de un om ce-l ținuse sul, sub braț și care alergase la scara avionului, și de un cuplu ce purta piine și sare – ea, fotă, maramă, el, țigară și ie.

Comunitatea română din Chicago a lăsat clar impresia unei organizări serioase. După o primire cu fanfară, flori și discursuri de bun venit, președintelui Constantinescu i s-a înmînat o cartolină galbenă (distribuită în prealabil tuturor participanților) pe care erau înscrise întrebările-cheie: ce se întîmplă cu proprietatea, cu dosarele *Securității*, cu libertatea religioasă etc. Indispus sau doar foarte obosit, președintele a ținut un discurs sobru și foarte lung, explicînd, în esență, că el nu poate lua nici o măsură care ar putea afecta mecanismele democratice.

În loc de concluzii

Președinții de state fac vizite în acele colțuri ale lumii care prezintă un interes imediat sau de perspectivă pentru țara lor. Recent, Bill Clinton a vizitat China, punînd între paranteze evenimentele sîngeroase din piața Tiananmen, întrucît evaluările specialiștilor arată că, într-un viitor apropiat, din punct de vedere economic, China se va situa pe un loc fruntaș în lume. Iată de ce administrația americană a socotit prioritar contactul cu Beijingul.

Este inutil să reamintim ce însoamnă acum și în viitor relația României cu Statele Unite și, de aceea, teama mea este că, specialiștii în ratări cum sintem, nu ne vom ridica la bunăvoința pe care, actualmente, ne-o arată cea mai mare putere din lume.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjuncți: RODICA PALADE
Publicist comentator: ANDREI CORNEA
Grafician: DAN PERJOVȘCHI

Contabil șef: ALINA CORBU;
Șef dep. marketing/distribuire: MIRCEA IONESCU;
Asistent marketing/publicitate: MIHAELA CUCU;
Șef departament Politic: IULIAN AMCHEL;
Șef departament Cultural: IOANA IERONIM;

Redacție: ALICE TAUDOR, (departament Social)
DAN HERA (istoare)

Diffuzare, abonamente: Constantin Satalla,
Alexandru Petrea; Corectură: Rodica Toader;
Măra Ștefan, Aurelian Grăcilin;
Operare calculator: Cătălina Florescu;
Casierie: Mihaela Antonescu;
Secretariat: Alina Matei
Responsabil de număr: Sandu Iordache

Rubrici: SERBAN GRESUCU, EMIL HUREZEANU,
STELIAN TÂMBASE, H.-R. PATAPIEVICI, DAN PAVEL,
CRISTIAN PREDĂ, RADU CALIN CRISTEA, I. BOGDAN
LETTER (comentarii politice); ILIE SERBĂNESCU
(comentarii economice); VLADIMIR TISMANEANU
(sociologia comunismului); DAN C. MIHĂILESCU
(cronici literare); MARIANA CELAC (viață urbană),
IRINA NICOLAE (cronici și sărbători);
ALEX ȘTEFĂNESCU (întîmplări); MADGA CĂRNECI
(cultură); IRINA COROIU (cronici de teatru);
N. RADULESCU DOBROGEA (ecologie)

Comitetul consultativ: ZF: MIHAI ȘORA,
SERBAN PAFACOSTEA, SERBAN GRESUCU,
SORIN ALEXANDRESCU,
MIRCEA MARȚIN, MIHNEA BERINDEL,
VLADIMIR TISMANEANU, GABRIEL ANDRESCU,
SORIN ANTOH, H.-R. PATAPIEVICI

Tipări la Progresul Românesc, Tehnoredactare computerizată: Anghel Florin,
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120.
Tel. 311.22.08, 314.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: r22@r22.sfos.ro,
http://www.dntb.ro/22/

Număr apărut cu sprijinul
Fundatiei pentru o Societate Deschisă și
Fund for Central and East European Book Projects

ISSN-1220-5761

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (menționînd CODUL SWIFT: CBITROBU);
(pentru dolari în contul 4024009230,
pentru mărci în contul 4024009231,
pentru franci francezi în contul 4024009235,
pentru lire sterline în contul 4024009232,
pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
pentru lire italiene în contul 4024009234) sau
(pentru orice fel de valută) trimițînd un cec
(money order) pe adresa: Revista „22”, Calea
Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București,
România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
- Occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

- Ungaria, Polonia,
Cehia, Slovacia,
Slovenia 40 \$ 20 \$ 10 \$
- SUA, Japonia,
Australia: 100 \$ 50 \$ 25 \$
sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPE) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.